Excellence in Agri Info
KHETI DUNIYAN, PATIALA
ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਖ਼ਬਾਰ (ਨਿਊਜ਼-ਪੇਪਰ)
Rs.10/-
ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ
All Subject to Patiala Jurisdiction.
www.khetiduniyan.in
Editor : Jagpreet Singh • RNI/PUNPUN00806 • Issue Dated 07-09-2024 • Vol.42 No.36 • Ph. : 0175-2214575, 90410-14575 • Page : 16 | E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

ਝੋਨੇ ਵਿੱਚ ਝੂਠੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਹਲਦੀ ਰੋਗ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਝੂਠੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਇੱਕ ਉੱਲੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ : ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਫਸਲ ਦੇ ਨਿਸਰਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉੱਲੀ ਦੇ ਧੂੜੇਦਾਰ ਗੋਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਲਕੇ ਕਰੀਮ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਲਦੀਨੁਮਾ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਤਾਂ : ਫਸਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਸਮੇਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਨਮੀਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਬੱਦਲਵਾਈ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਵੱਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਨਿਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਕ ਰਹੇ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਖਾਦ (90 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ) ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵਧੇਰੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਖਾਦ ਅਤੇ ਰੂੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਖਾਦ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਵੱਧਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੀਵੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਸੁਝਾਅ : ★ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਸਰਨ ਵਾਲੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਮੌਸਮ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ । ★ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਇਸ ਸਮੇ ਗੋਭ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਕੋਸਾਈਡ 46 ਡੀ ਐਫ ਜਾਂ 400 ਮਿ.ਲਿ. ਗਲੈਲਿਓ ਵੇਅ 18.76 ਐਸ ਸੀ ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰ ਦਿਓ । ★ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਬਿਮਾਰੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ★ ਖੇਤ ਵਿਚ ਇਸ ਰੋਗ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ (ਮੋਬਾਇਲ : 9463747280)

ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਝੋਨੇ ਉੱਪਰ ਚਿੱਟੀ ਪਿੱਠ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭੂਰੀ ਪਿੱਠ ਵਾਲੇ ਟਿੱਡੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬਾਲਗ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਤੇ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਵਿਚ ਟਿੱਡੇ ਦਾ ਸਾੜ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਝੋਨੇ ਦੇ ਇਹ ਟਿੱਡੇ ਫਸਲ ਉੱਪਰ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਕਰਕੇ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨੇੜੇ ਦੇ ਹਰੇ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਧੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਕਦੀ ਹੈ । ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਿੱਟੀ ਪਿੱਠ ਵਾਲੇ ਟਿੱਡੇ ਝੋਨੇ ਵਿਚ ਮਧਰੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਝੋਨੇ ਵਿਚ ਮਧਰੇਪਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਦਰਨ ਰਾਈਸ ਬਲੈਕ ਸਟਰੀਕਡ ਡਵਾਰਫ ਨਾਮੀ ਵਾਇਰਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਚਿੱਟੀ ਪਿੱਠ ਟਿੱਡੇ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਰਸ ਚੂਸ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬੂਟੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਵਾਇਰਸ ਅੱਗੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਝੋਨੇ ਵਿਚ ਮਧਰੇਪਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵੀ ਚਿੱਟੀ ਪਿੱਠ ਵਾਲੇ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਉੱਪਰ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਝੋਨੇ ਦੇ ਕੁਝ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਟੇਢੇ ਕਰਕੇ 2-3

ਵਾਰੀ ਝਾੜਨ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟਾ ਪੰਜ ਜਾਂ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਿੱਡੇ ਪਾਣੀ ਉੱਪਰ ਤੈਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

★ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ 80 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਨਿੰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਇਕੋਟਿਨ (ਅਜ਼ੈਡੀਰੈਕਟੀਨ 5%) ਜਾਂ 4 ਲਿਟਰ ਪੀ ਏ ਯੂ ਨਿੰਮ ਘੋਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ।

★ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਪੈਕਸਾਲੋਨ 10 ਐਸ ਸੀ (ਟਰਾਈਫਲੂਮੀਜ਼ੋਪਾਇਰਮ) 94 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਉਲਾਲਾ 50 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਫਲੋਨਿਕਾਮਿਡ) 60 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਉਸ਼ੀਨ/ਟੋਕਨ/ਡੋਮिਨੇਂਟ 20 ਐਸ ਸੀ (ਡਾਇਨੋਟੈਫੂਰਾਨ) 80 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਚੈੱਸ 50 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਪਾਈਮੈਟਰੋਜ਼ਿਨ) 120 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਆਰਕੈਸਟਰਾ 10 ਐਸ ਸੀ (ਬੈਂਜਪਾਇਰੀਮੋਕਾਸਾਨ) 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਇਮੇਜਿਨ 10 ਐਸ ਸੀ (ਫਲੂਪਾਇਰੀਮਿਨ) 300 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਏਕਾਲਕਸ / ਕੁਇਨਗਾਰਡ / ਕੁਇਨਲਮਾਸ 25 ਈ ਸੀ (ਕੁਇਨਲਫਾਸ) 800 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

★ ਇਹਨਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਲਈ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ ।

★ ਇਹਨਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਨੈਪਸੈਕ ਸਪਰੇਅ ਪੰਪ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਸਮੇਂ ਨੋਜ਼ਲ ਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਵੱਲ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਟਿੱਡਿਆਂ ਵੱਲ ਜਾਵੇ ।

★ ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸਪਰੇਅ ਹਮਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਘੇਰੇ ਵਿਚ 3-4 ਮੀਟਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟਿੱਡੇ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

★ ਇਹ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜੇਕਰ ਝੋਨੇ ਉੱਪਰ ਘਾਹ ਦੇ ਟਿੱਡੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਹਨ ।

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
(ਮੋ. 95968-64647)

ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਵੱਲੋਂ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ
ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ

10 ਸਤੰਬਰ	18 ਸਤੰਬਰ	24 ਸਤੰਬਰ	27 ਸਤੰਬਰ
ਫਰੀਦਕੋਟ	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	ਰੌਣੀ (ਪਟਿਆਲਾ)	ਬਠਿੰਡਾ

ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕੈਂਪਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲਾ 13 ਅਤੇ 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਨੰ.207 'ਤੇ ਪਧਾਰੋ।

ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ

ਪ੍ਰੋ: ਰਮੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਡਾ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ

ਪੌਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀੜੇ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਰਸਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ :

★ **ਕੀੜੇ ਨਾਸ਼ਕ** : ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ

★ **ਫੰਗਸਾਈਡ** : ਫੰਗੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਾਸ-ਫੂਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ

★ **ਹਰਬੀਸਾਈਡ** : ਘਾਸ-ਫੂਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ

★ **ਨੇਮੇਟਾਈਡ** : ਨੇਮੈਟੋਡ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ

★ **ਰੋਡੈਂਟੀਸਾਈਡ** : ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ।

ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਰਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਰਤੋਂ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਹ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਪ੍ਰੇਅ ਕੀਤੀਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਸਪਰਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਖਤਰਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਅੰਸ਼ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਰਸਾਇਣਾਂ, ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਖਰਾਬ ਉਪਕਰਨਾਂ, ਗਲਤ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ। ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਵ ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਟਾਂ, ਸਪਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਮ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੀਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ। ਕਈ ਵਾਰ, ਲੋਕ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀ ਹਨ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੋਂਦੇ। ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਾਪਮਾਨ, ਹਵਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਅਤੇ ਨਮੀਂ, ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਉੱਡ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਹਵਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਵੱਧਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਟੀਚੇ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਰ ਵੱਧ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਮੌਸਮ ਵਿਚ, ਉੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਮੀਂ ਛਿੜਕਾਅ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਨੋਜ਼ਲ ਤੋਂ ਪੌਦੇ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਫ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੌਦੇ ਦੀ ਸਤਹ 'ਤੇ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਮਾਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖਤਰੇ ਵੱਧ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਸਪਰਸ਼ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖਾਣੇ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਬਚੇ-ਖੁੱਚੇ ਹਿੱਸੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਪਲਾਂਟ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ, ਕੁਆਰਟਾਈਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਜਾਂ ਬਾਇਓਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡੀਲਰਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੋਵੇ।

ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ

ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਪਾਣੀ, ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਦੇ ਹਨ। ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਵੀ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਜੈਵਿਕ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਗਨਿਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਾ, ਆਰਸਨਿਕ) ਅਤੇ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਡੀ. ਡੀ. ਟੀ., ਐਲਡਰਿਨ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਜੋ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਉਹ ਪਲੈਂਕਟਨ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ, ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ, ਵੱਡੇ ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾਂ ਬਣਦੇ ਹਨ।

★ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਮਾਤਰਾ ਖਰੀਦੋ ਜੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

★ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ/ਜਾਂ ਪੈਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਲੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੋ।

★ ਲੇਬਲਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਚ ਨੰਬਰ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ, ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇਖੋ।

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਡੱਬਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ।

★ ਸਦਾ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਵਰਤੋ।

★ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਜਿਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਨੇ, ਮਖੌਟਾ, ਟੋਪੀ, ਐਪਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਪੈਂਟ ਪਹਿਨੋ।

★ ਆਪਣੇ ਨੱਕ, ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰੇਅ ਤੋਂ ਬਚਾਓ।

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

★ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਲੂਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਸਪਰੇਅ ਟੈਂਕ ਭਰਨ ਦੌਰਾਨ ਰਿਸਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕੋ।

★ ਸਦਾ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਵਰਤੋ।

★ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚੋ।

ਉਪਕਰਨ ਚੁਣਦੇ ਸਮੇਂ

★ ਆਪਣੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਪਕਰਨ ਚੁਣੋ।

★ ਆਪਣੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਆਕਾਰ ਦੀ ਨੋਜ਼ਲ ਚੁਣੋ। ਕੀੜੇ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਘਾਸ-ਫੂਸ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਅਲੱਗ ਸਪਰੇਅਰ ਵਰਤੋ।

★ ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਰਤੋਂ।

★ ਸਪਰੇਅ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕਰੋ।

★ ਹਰ ਸਪਰੇਅ ਲਈ ਸਹੀ ਸਪਰੇਅਰ ਤੇ ਨੋਜ਼ਲ ਵਰਤੋ।

★ ਸਪਰੇਅ ਹਵਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਕਰੋ।

★ ਜੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪਰੇਅ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਮਿਲੋ, ਖਾਲੀ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦੇ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ।

★ ਸਪਰੇਅਰ, ਨੋਜ਼ਲ ਅਤੇ ਬਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਧੋਵੋ।

ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਖਰੀ ਸਹਾਰੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੀ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀੜਿਆਂ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ, ਤਾ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਿਆਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਲੱਗ ਰੱਖੋ

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰੱਖੋ।

★ ਵੱਡੇ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ।

ਸੰਭਾਲਣ ਦੌਰਾਨ

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ।

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖੋ।

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਘਾਸ-ਫੂਸ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰੱਖੋ।

★ ਜਿੱਥੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਚਿੰਨ ਲਗਾਓ।

★ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ

★ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ ਤੇ ਬਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਓ।

ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਅੱਧ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਦੋ ਖਤਰਨਾਕ ਵੈਰੀ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਹਰਾ ਤੇਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਰਮੇ ਦੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਹਰੇ ਤੇਲੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਡਾ. ਡੀ. ਡੀ. ਨਾਰੰਗ, ਸਾਬਕਾ ਕੀਟ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 9464720231)

ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ

ਇਹ ਕੀੜਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਮੱਖੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਅੰਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਚਪਟੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅੰਡੇ ਡੰਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਦੇ ਥੱਲੜੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਅੰਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਫਿੱਕਾ ਪੀਲਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਕੰਡੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੁਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੱਤੇ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਚਿਪਕ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੱਖੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਪਾਊਡਰ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੱਖੀ ਛੋਟੀ ਉਡਾਨ ਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਕ

ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਬੂਟੇ ਉੱਪਰ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪੱਤੇ ਹੀ ਹੇਠਲੀ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਪੀਲੇ ਧੱਬੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਪੂਰੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬਾਲਗ ਮੱਖੀਆਂ ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ ਨਰਮ ਕਰੂਬਲਾਂ ਅਤੇ ਪਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਲ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਚਿਪਚਿਪਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਕਾਲੀ ਉੱਲੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਬੂਟੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟੀਂਡੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਖਿੜਦੇ ਤੇ ਨਰਮਾ ਕਾਲੀ ਉੱਲੀ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕਾਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਖੀ ਨਰਮੇ ਵਿਚ ਪੱਤਾ ਮਰੋੜ ਰੋਗ (ਲੀਫ ਕਰਲ) ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾਨੂੰ ਰੋਗ ਹੈ,) ਨੂੰ ਵੀ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖਾਸ ਚੇਤਾਵਨੀ : ਕਈ ਵਾਰ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ, ਢੁੱਕਵੇਂ ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵੈਰੀ ਕੀੜੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਦੱਸੀਆਂ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਸਪਰੇਅ ਲਗਾਤਾਰ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਕਰੋ ਜੀ।

1) ਸਫੀਨਾ 50 ਡੀ.ਸੀ. @ 400 ਮਿ.ਲਿ./ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

2) ਉਮੀਨਾ 20 ਐਸ ਜੀ @ 60 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

3) ਪੋਲੋ/ਕਰੇਜ਼/ਰੂਬੀ/ਲੂਡੋ/ਸੋਕੂ 50 WP @ 200 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

4) ਉਲਾਲਾ 50 WG @ 80 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

5) ਡੈਂਟੋਟਸ 50 WG @ 20 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

6) ਫਾਸਮਾਈਟ 50 EC @ 800 ਮਿ.ਲਿ./ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

7) ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਨਿੰਮ ਦਾ @ 1300 ਮਿ.ਲਿ./ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਘੋਲ

ਯਾਦ ਰੱਖੋ : 1) ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀ ਬੱਗ ਲਈ ਫਿਕਸ ਟਾਈਪ ਕੋਨ ਨੋਜ਼ਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

2) ਛਿੜਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਕਰੋ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ

ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ

ਇਹ ਵੈਰੀ ਸੁੰਡੀ ਅੱਧ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਅੱਧ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਭੂਰਾ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ, ਉਹ ਫੁੱਲਾਂ/ਪਰਾਗਣ ਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਬਣ ਰਹੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਟੀਂਡਾ ਅੱਧ-ਪਚੱਦਾ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੱਟੀਆਂ ਘਸਮੈਲੀਆਂ ਕਪਾਹ-ਨਰਮੇਂ ਦੀਆਂ ਫੁਟੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਝਾੜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਰਸਾਇਣਕ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ

ਅੱਜ ਕਲ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕੀਟ-ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ 10-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਨੰ:	ਦਵਾਈ/ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਂ	ਦਵਾਈ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ
1.	ਐਲਫਾ ਮੈਥਰੀਨ 10 ਈ ਸੀ	100 ਮਿ.ਲਿ./ਏਕੜ
2.	ਡੈਲਟਾ ਮੈਥਰੀਨ 10 ਈ ਸੀ	100 ਮਿ.ਲਿ./ਏਕੜ
3.	ਫੈਨਵਲਰੇਟ	100 ਮਿ.ਲਿ./ਏਕੜ
4.	ਐਮਾਮੈਕਟੀਨ ਬੈਂਜੋਏਟ	100 ਗ੍ਰਾਮ/ਏਕੜ
5.	ਲਾਰਵਿਨ 75 WG	200 ਗ੍ਰਾਮ/ਏਕੜ
6.	ਪਰੋਫੈਨੋਫਾਸ	100 ਮਿ.ਲਿ./ਏਕੜ
7.	ਈਥੀਆਨ	800 ਮਿ.ਲਿ./ਏਕੜ

ਖਾਸ ਨੋਟ : 1) ਅੱਧ ਸਿਤੰਬਰ ਤੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਪਰੀਥੀਰਾਈਡ ਕੀਟ-ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ (1-3) ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਜੀ ਅਤੇ (4 ਤੋਂ 7 ਤੱਕ) ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

2) 300-400 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਦੀ ਦੱਸੀ ਮਾਤਰਾ ਘੋਲ ਕੇ ਇਕ ਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ ਜੀ।

3) ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਰ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਪਤਾਹਿਕ

KHETI DUNIYAN

An Exclusive Agricultural Weekly

ਰਜਿਸਟਰਡ ਆਫਿਸ :
9-ਏ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ,
ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਆਫਿਸ :
ਕੇ.ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ,
ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕੀਟ,
ਪਟਿਆਲਾ-147001
ਫੋਨ : 0175-2214575, ਮੋ.90410-14575
ਈ-ਮੇਲ : khetiduniyan1983@gmail.com

www.khetiduniyan.in

ਸਾਲ 42 ਅੰਕ 36
ਮਿਤੀ 07-09-2024

ਐਡੀਟਰ
ਜਗਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਫਤਰ
ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 0175-2214575
ਮੁੰਬਈ
ਦਿੱਲੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ
ਬਠਿੰਡਾ

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਡਾ. ਡੀ.ਡੀ. ਨਾਰੰਗ
ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛੱਤਰਾ
ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਲਾਠਰ

ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ
ਏਕਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਨੋਟ

★ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

★ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਭਾਵੇਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਲਓ।

★ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

Editor, Printer & Publisher JAGPREET SINGH
Printed at Vargenia Printers, Sher-e-Punjab Market, Gaushala Road, PATIALA &
Published at Patiala for Prop. JAGPREET SINGH

ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ 'ਚ ਆਏ 250 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਹੜ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ 'ਜੰਗ'

ਸੂਬੇ 'ਚ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਰੁੱਖ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਖਿਲਵਾੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਕੋਦਰ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਹਿਮ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਹੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਰੁੱਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਗਠਨ ਵੀ ਉਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੇਲੇ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਮ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਨ ਐੱਚ ਏ ਆਈ) ਵੱਲੋਂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਖੇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਕਰੀਬ 250 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਬੋਹੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ 'ਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਰੁੱਖ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਾ 10-15 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਤਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਕਨਾਲ ਰਕਬੇ 'ਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਸਰੀਂਹ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਕਰੀਬ 95 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਦੇ ਇਵਜ਼ 'ਚ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਈਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਕਰੀਬ 250 ਸਫੈਦੇ ਤੇ 15 ਤੋਂ 20 ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ ਵੱਢ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਰਵੇ 'ਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਵੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 250 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੁੱਖ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮੱਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਡਾ. ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਅਗਰਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਐੱਨ ਐੱਚ ਏ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇਐੱਸ ਡੀ ਐੱਮ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ ਦੀ ਰਾਹ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਜਲਦ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐੱਸ ਡੀ ਐੱਮ ਨਕੋਦਰ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੁੱਖ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਜਿਸ 250 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਰ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਰੀਬ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਸ਼ੈਲਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਦਲਿਆ ਰਸਤਾ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਕਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 300 ਤੋਂ 400 ਫੁੱਟ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਸ਼ੈਲਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੁੱਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕੋ ਇਕ ਰੁੱਖ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਤੇ ਬੇਹਤਰ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬਸੇਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਹਾਈਵੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ-ਵੇ ਰਾਹੀਂ 40 ਫੁੱਟ ਦਾ ਗੈਪ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਧਾ ਕੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ-ਵੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਰੁੱਖ ਹਨ ਜੋ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਉੱਗੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ 66 ਫੁੱਟ ਰੋਡ 'ਤੇ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੜਕ 'ਚ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦਿਓ

ਆਓ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਿਚਨ ਗਾਰਡਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

★ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਨਸੂਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਘਰ ਬਗੀਚੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਿਓ।

★ ਜੇਕਰ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਦਿਨ ਗਮਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਰਹੋ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬਗੀਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿਣਾ ਬੂਟਿਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੈ।

★ ਜੇਕਰ ਬੂਟੇ ਛਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ ਤਾਂ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦਿਓ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਾਂ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਡਿੱਗਣ।

★ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਪਲਾਈ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੂ-ਜਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੂਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਬੂਟਿਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

★ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਸੋਡੀਅਮ ਵਰਗੇ ਭਰਪੂਰ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

★ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਪੋਸ਼ਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਪੀਣ ਦਿਓ ਸਗੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਓ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। ਪਰ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਸੜੇ ਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ।

★ ਜਦੋਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲੱਗੀ ਕਾਈ ਧੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖਾਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਨੂ ਆਰ.

ਆਓ, ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਚਾਈਏ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਬਾਈਲ 98146-62260

ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਔਸਤਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ 50 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਬਾਦੀ ਮੁਫਤ ਪਾਣੀ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬੇਧਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਟੂਟੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਮੋਟਰ-ਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਧੋਣ ਲਈ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟਰ-ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਧੁਆਈ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਨਹੀਂ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਤੇ ਬਾਕੀ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਫਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿੱਲ ਮਾਫ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਰਗੀ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੱਡੀਆਂ-ਕਾਰਾਂ ਧੋਣਾ, ਮਾਲ-ਡੰਗਰ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣਾ, ਸੜਕਾਂ ਧੋਣੀਆਂ ਆਦਿ। ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ 18 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਇੱਥੇ ਵਸਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇੱਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ 4 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਸੰਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਲ ਸੰਕਟ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਿੰਗ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਰਵਰੀ 2024 ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 60 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿੱਲਤ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੋ ਕੁ ਲੱਖ ਲੋਕ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਕਾਰਨ ਜਾਨ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਬੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ 2022 ਵਿਚ ਗੰਦਾ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ 180 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ 141ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 70 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੀਣ ਲਈ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ 208 ਬਿਲੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਅੱਧਾ ਬਿਲੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਆਬਾਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕਈ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੁਰ ਕੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਔਸਤਨ 20 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਨਿੱਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਆਸ ਲਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਏਨੀ ਘਾਟ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ 40 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਖੁਣੋਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਪਾਣੀ ਦੀ 70 ਫੀਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ, 19 ਫੀਸਦੀ ਉਦਯੋਗਾਂ 'ਤੇ 11 ਫੀਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 54 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਲਗਭਗ 42 ਫੀਸਦੀ ਇਲਾਕਾ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਤੇਰਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ 327 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ 200 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ 57 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਪੀਣ-ਯੋਗ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੈ।

ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ 72 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬਾ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ 28 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ ਦੀ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੱਠ-ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਰਾਹੀਂ 58.4 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ 'ਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 41.6 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ ਦੀ ਹੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੁਫਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਵੀ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਪਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ 10 ਤੋਂ 20 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੀ ਪਰਤ 100 ਤੋਂ 200 ਫੁੱਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ

ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਢਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਵੱਟਾਂ ਉੱਪਰ ਕਤਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਟਾਹਲੀ ਤੂਤ ਨਿੰਮ ਬੋਹੜ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਨਾਮੀ ਰੁੱਖ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਆਮ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਪਿੱੜ ਵੀ ਛੱਪੜਾਂ ਲਾਗੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਛੱਪੜਾਂ ਲਾਗੇ ਬੋਹੜ ਪਿੱਪਲ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਲਾਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਮੋਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਵੇਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਵੇਲੇ ਉਹ ਗੇੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਫੁਟ ਰਹੇ ਪੱਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਨੀਝ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਲਾ ਵੇਖਦੇ ਸਨ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਸੁਕਿਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਹਣੀਆਂ ਪੱਤੇ ਤੋੜਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਸਨ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਬੱਚੇ ਉੱਪਰ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁੰਢੀ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾਂਦੇ ਸਨ । ਜੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ

ਲਵਾ ਕੇ ਛੱਡਦੇ ਸਨ । ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਵੇਖ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਕਰੀਏ । ਇਹਨਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਰੁੱਖਾਂ ਥੱਲੇ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਅਰਾਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ਵਗ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਥੱਲੇ ਹੀ ਬਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਪੰਛੀ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ਛੱਪੜਾਂ ਤੇ ਦਰੱਖਤ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨਾ ਪੁੰਨ ਖੱਟ ਗਏ ਅਜ ਅਸੀਂ ਲੱਗੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਵਫਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ । ਬੋਹੜ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਬਜ਼ੁਰਗ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਜੋ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰੁੱਖ ਫੈਲਕੇ ਸਾਂਝੀਂ ਛਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ । ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜਾਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ । ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਸਨ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘੜਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਵਾਧੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣਾਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਤੇ ਵਾਧੇ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਵਾਧੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਵੇਗਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਬਾਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਰੁੱਖ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਨਸਾਨੀ ਆਯੂ ਵੱਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਰੁੱਖ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਰਾਹਗੀਰ ਪੰਛੀ ਜੀ ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਂਦੇ ਸਨ । ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੇ ਸਨ ।

ਬਾਬੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਵਿਚ ਕਮੀਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਸਨ । ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦਰੱਖਤ ਕਟਣ ਤੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸਨੂੰ ਅਸਹਿ ਤਕਲੀਫ ਮੰਨਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਡੇਰੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ,
ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਪਿੰਡ ਝੱਤਰੇ,
ਤਹਿ. ਜੀਰਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-152028
ਮੋ: 7814490249

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 ਦੀ

ਨਰਮੇ ਦੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਹਰੇ ਤੇਲੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਪਾਣੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪਰਤ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪਰਤ 300 ਫੁੱਟ ਜਾਂ 350 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡੂੰਘੀ ਹੈ । ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਤੀਜੀ ਪਰਤ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਰਤ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟਾਂ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਹੁਣ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਬੰਜਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ । ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪਾਲਣ ਲਈ ਡੂੰਘੇ ਬੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਰੜਕਣ ਲੱਗੀ ਹੈ । ਸੈਂਟਰਲ ਗਰਾਉਂਡ ਵਾਟਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ 143 ਬਲਾਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 117 ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 117 ਬਲਾਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਰਕ ਜ਼ੋਨ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 3 ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਜ਼ੁਕ, 13 ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਰਧ-ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੇ 20 ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਔਸਤਨ 0.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਹੋਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਕਾਰਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਆਦਿ ਧੋਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਟੂਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਿੱਕੜ, ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟੇ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਸ਼ੂ ਨਹਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਟੂਟੀ ਖੁੱਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਗਾਰਾ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਕ ਟੱਬ ਜਾਂ ਬਾਲਟੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਮੱਗ ਨਾਲ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਪਸ਼ੂ ਨਹਾਉਣ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ । ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਟੋਇਆਂ ਅਤੇ ਤਲਾਬਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ । ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਛੱਪੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਫੁਹਾਰਾ ਅਤੇ ਤੁਪਕਾ ਵਿਧੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਆਓ ! ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਨਾ ਗੁਆਈ ਜਾਈਏ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ : ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥

ਜਲ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਬਜਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਆਦਿ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਆਓ, ਸਾਰੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰੀਏ । ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ । ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ-ਇਕ ਬੂੰਦ ਕੀਮਤੀ ਹੈ । ਜਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਹੈ ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 5 ਦੀ

ਨਰਮੇ ਦੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਹਰੇ ਤੇਲੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਹਰਾ ਤੇਲਾ

ਮਾਦਾ ਤੇਲਾ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਨਾੜ੍ਹਾ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅੰਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਨਿੰਫ ਹਲ ਦੇ ਫਾਨੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਹਲਕਾ ਪੀਲਾ/ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਬਾਲਗ ਕੀੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਖੰਭਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿੰਗ

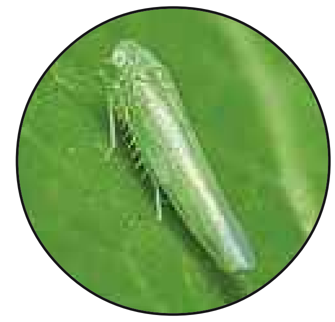

ਬੈਡ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਬੱਚੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ, ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਬਿਨਾਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜੇ ਚੱਲਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਬਾਲਗ ਵੀ ਹਲ ਦੇ ਫਾਨੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਹਰ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕੀੜਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਉੱਡਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱ ਖਦਾ ਹੈ । ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੱਤੇ ਕੰਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀਲੇ ਪੈ ਕੇ ਮੁੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਮਲੇ ਵਾ ਲੇ ਪੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਰੜ-ਮੁਰੜ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ 'ਹਾਪਰ ਬਰਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਰੋਕਥਾਮ : ਖੜ੍ਹੀ ਫਸਲ ਤੇ

1) ਕੋਨਫੀਡੋਰ 200 ਐਸ ਐਲ (ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ) @ 40 ਮਿ.ਲਿ./ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

2) ਕੋਨਫੀਡੈਂਸ 555 (ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ) @ 40 ਮਿ. ਲਿ./ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

3) ਐਕਟਾਰਾ/ਐਕਸਟਰਾ, ਸੁਪਰ (ਥਾਇਆ ਮੈਥੋਕਸਮ) @ 40 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

4) ਉਲਾਲਾ 50 WG (ਫਲੋਨਿਕਾਮਿਡ) @ 80 ਗ੍ਰਾਮ/ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

ਉਪਰੋਕਤ ਦਵਾਈਆਂ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । 75 ਤੋਂ 100 ਲਿਟਰ/ਏਕੜ ਵਰਤੋ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਅਪਣਾਓ :-

1) ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਹ ਕਿਸਮਾਂ ਬੀਜੋ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ (ਸਹਿਨਸ਼ੀਲ) ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ ।

2) ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਿਜਾਈ, ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ।

3) ਹਰੇ ਤੇਲੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੀਜ ਨੂੰ ਗਾਚੋ ਜਾਂ ਕਰੂਜ਼ਰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਲਾ ਕੇ ਬੀਜੋ । ਇਹ ਹਰੇ ਤੇਲੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਫਸਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ।

ਨਵੇਂ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਲਗਾਓ - ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਓ

ਸਵਰੀਤ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਮੋ. 88723-83400)

ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਭ :

★ ਬਾਗ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

★ ਫਲੀਦਾਰ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਛੋਲੇ, ਮਟਰ ਅਤੇ ਸੇਂਜੀ ਬਾਗ ਦੀ ਭੂਮੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

★ ਜੇਕਰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਰੁੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

★ ਜੇਕਰ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਾਲੀ ਪਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ ਫਸਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

★ ਜਦ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਵਿਅਰਥ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ :

★ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫਲੀਦਾਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

★ ਉੱਚੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੰਨਾ, ਚਰ੍ਹੀ, ਬਾਜਰਾ ਨਹੀਂ ਉਗਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

★ ਫਲਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

★ ਵੱਧ ਖੁਰਾਕ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਪਾਹ, ਬਰਸੀਮ ਆਦਿ ਨਾ ਬੀਜੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫਸਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਲੇ ਤੱਤ ਵੱਡੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

★ ਜਿਸ ਅੰਤਰ ਫਸਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਖਾਦ ਪਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

★ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀਆਂ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਾਹੀ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖੋ।

★ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਫਸਲ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰੋ।

ਬਾਗ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ :

ਫਲ	ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਸਮਾਂ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅੰਤਰ ਫਸਲਾਂ
ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ	4 ਸਾਲ	ਗੁਆਰਾ (ਹਰੀ ਖਾਦ), ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਛੋਲੇ, ਮਟਰ
	5-6 ਸਾਲ ਮਾਲਟੇ ਲਈ	ਗੁਆਰਾ (ਹਰੀ ਖਾਦ)-ਕਣਕ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਨਾਲ
ਨਾਖ	8 ਸਾਲ ਤੱਕ	ਸਾਉਣੀ : ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ ਹਾੜੀ : ਛੋਲੇ, ਸੇਂਜੀ, ਮਟਰ
ਅਮਰੂਦ	3-4 ਸਾਲ ਤੱਕ	ਲੋਬੀਆ, ਗੁਆਰਾ, ਛੋਲੇ, ਬੀਨਜ਼ ਆਦਿ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ : ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ, ਭਿੰਡੀ, ਬੈਂਗਣ ਆਦਿ
ਅੰਬ	3-7 ਸਾਲ	ਸਬਜ਼ੀਆਂ : ਰਾਂਹੇ, ਟਮਾਟਰ, ਮੂਲੀ, ਭਿੰਡੀ, ਗੋਭੀ, ਬੰਦਗੋਭੀ, ਪੱਤੇਦਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਛੋਲੇ, ਮਸਰ
ਬੇਰ	3-4 ਸਾਲ ਤੱਕ	ਛੋਟੇ ਕਦ ਦੀਆਂ ਫਲੀਦਾਰ ਫਸਲਾਂ ਛੋਲੇ, ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ ਆਦਿ
ਲੀਚੀ	10 ਸਾਲ ਤੱਕ	ਫਲ : ਆੜੂ, ਅਲੂਚਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨੂ, ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਘੱਟ ਕੀਮਤ

ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਉੱਚੇ ਭਾਅ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਲਈ ਫਸਲੀ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਪੱਖੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਥੱਲੇ ਰਕਬਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਸਮਤੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਮਾਯੂਸ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਡਿਗ ਗਈ ਹੈ। ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ-1509 ਕਿਸਮ ਕਰਨਾਲ, ਤਰੌੜੀ, ਨਰੇਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਾਝੇ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ 2200 ਤੋਂ 2500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਸਮ 4000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਵੇਚੀ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫਸਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਅਗੇਤੀ ਲਗਾ ਕੇ ਅਗਸਤ 'ਚ ਹੀ ਵੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ 'ਚ ਕੁਝ ਨਮੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਫਸਲ ਅਜੇਟਾਂਵੀਂ-ਟਾਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਕਣ ਲਈ ਮੰਡੀ 'ਚ ਆਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਸਾਲ 7 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਕਬਾ ਬਾਸਮਤੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਥੱਲੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 5.96 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 10 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੱਕ ਰਕਬਾ ਕਾਸ਼ਤ ਥੱਲੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਰਕਬੇ 'ਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 80 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬਾ ਇਸੇ ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ-1509 ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ-1692 (ਭਾਵੇਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਮਿਆਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ) ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਥੱਲੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਹੀ ਹੁਣ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਵਿਕਣ ਲਈ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਲੰਮੇ ਚੌਲਾਂ ਵਾਲੀ ਵਧੀਆ ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ-1121 ਕਿਸਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਦੀ ਫਸਲ ਅਜੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 'ਚ ਵਿਕਣ ਲਈ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਿਸਮ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 5000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਵੀ ਵਿਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ 3200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵਿਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2023-24 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੇ 52 ਲੱਖ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਬਾਸਮਤੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੈਰ-ਬਾਸਮਤੀ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਤੋਂ 63000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ 175 ਲੱਖ ਟਨ ਚੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਸਮਤੀ ਤੋਂ 48379 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇਜੀ ਆਈ ਜ਼ੋਨ 'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ 'ਚ ਇਸ ਦਾ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਇੰਝ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਫਸਲੀ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਬਾਸਮਤੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਕੀਮਤ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਝੋਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਉਹ ਇਸ 'ਚੋਂ 32-35 ਕੁਇੰਟਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਲੈ ਕੇ 70-75 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਟਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ 22-25 ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਝਾੜ ਲੈ ਕੇ 60-62 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਟਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੱਲ ਹੋਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਆਈ. ਸੀ. ਏ. ਆਰ.-ਇੰਡੀਅਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪੂਸਾ 2090 ਤੇ ਪੂਸਾ-1824 ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸਮਾਂ ਐੱਨ. ਸੀ. ਆਰ. ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੱਕਣ ਨੂੰ 120 ਤੋਂ 130 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੂਸਾ-2090 ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਝਾੜ 88.4 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਸਾ-1824 ਕਿਸਮ ਦਾ 95 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੱਕ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੀ ਪੀ.ਆਰ.-126 ਕਿਸਮ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੱਕਣ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਝਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੈਲਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ 'ਚ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਸਮਤੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਮਤ (ਐੱਮ.ਈ.ਪੀ.) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 950 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਖਾੜੀ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਸਮਤੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦਾ ਭਾਅ 750 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਾਸਮਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਾਮਦ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 700-750 ਡਾਲਰ 'ਤੇ ਬਾਸਮਤੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਐੱਮ. ਈ. ਪੀ. ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਬਰਾਮਦਕਾਰ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰਾਈਸ ਐਕਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਜੇ ਸੇਤੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐੱਮ.ਈ.ਪੀ. ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਐੱਮ.ਈ.ਪੀ.-950 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਜਵਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਮੰਡੀ 'ਚ ਬਾਸਮਤੀ ਦਾ ਭਾਅ ਵੀ ਵੱਧ ਕੇ ਕਿਸਾਨ-ਪੱਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇ ਸਟਾਕ ਉੱਚੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਘਾਟੇ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਐੱਮ.ਈ.ਪੀ. ਘਟਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਹਨ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਮ. ਈ. ਪੀ. ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਣਜ ਮੰਤਰੀ ਪਿਯੂਸ਼ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰ ਦੇਣ। ਸੇਤੀਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐੱਮ.ਈ.ਪੀ. ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਯੂਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਸਮਤੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਭਾਅ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਬੱਝ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੇਤੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਐੱਮ. ਈ. ਪੀ. ਨਹੀਂ ਘਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਬਾਸਮਤੀ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਪਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨਸਾਨਾਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ 'ਚ ਰਸਾਇਣਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ?

ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਮੋ: 96537-90000

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸਬੰਧੀ ਅੱਜ ਇਕ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਵੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ (ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ) ਤੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਹ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸਾਨ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ , ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 90 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 223 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 99% ਰਕਬਾ ਸੇਂਜੂ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਿਰਫ 40% । ਭਾਰਤ ਦੇ 60% ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਬਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਪੈਣੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ ਡੇਢ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਔਸਤ ਪੈਦਾਵਾਰ 35 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਔਸਤ ਇਸ ਸਾਲ 52 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ/ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ 700 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜਾਪਾਨ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 12 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਸਾਇਣ ਬਾਇਓ-ਡੀਗ੍ਰੇਡੇਬਲ ਹਨ ਭਾਵ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਮਾਦਾ ਅਸਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਰਸਾਇਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੋਤ ਕਿਸਾਨ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਸਾਇਣ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਚ ਸੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀਵਰੇਜ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਬੋਰ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦੈ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘਾਤਕ ਹੈ।

ਬਾਹਰਲੇ ਖਾਣੇ : ਅੱਜ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਵਧਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਕਰੀ, ਜੰਕ ਫੂਡ, ਸੈਮੀ ਕੁਕਡ ਫੂਡ (ਅੱਧ ਪੱਕਿਆ ਖਾਣਾ), ਰੈਡੀ ਟੂ ਈਟ ਫੂਡ (ਪੱਕਿਆ ਪਕਾਇਆ) ਇਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਜੂਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਪਈ ਬਰੈੱਡ ਤਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਉਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ ਕੈਂਸਰ, ਮੋਟਾਪਾ, ਸ਼ੂਗਰ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਟਲੀ 'ਚ। ਅਮਰੀਕਨ ਕੈਂਸਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਰੀਸਰਚ 31 ਅਗਸਤ 2022 ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਜਰਨਲ ਵਿਚ ਛਪੀ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅਲਟਰਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਖਾਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਟ-ਡਾਗ, ਬਰਗਰ, ਪੀਜ਼ਾ, ਚਿਪਸ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖਾਂ 'ਚ ਕੋਲਨ ਅਤੇ ਰੈਕਟਲ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇਸ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਵਧਣ ਕਰ ਕੇ ਛੇਤੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਲਭਿਆ ਕਿ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨਾਲ ਖਾਣੇ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22000 ਮਨੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾ ਕੋਲੈਸਟਰਲ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 29% ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਪਰਟਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਹੈਲਥ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਟਿਵ : ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਲਉ, ਉਸ ਦੀ ਸੈਲਫ ਲਾਈਫ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਟਿਵ (ਰਖਿਅਕ) ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਹੀ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮਕ ਵਿਚ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਖੰਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਾ ਕੇ ਪਾਉਣਾ। ਨਮਕ ਨਾਲ ਸੋਡੀਅਮ ਪੋਟੀਸ਼ੀਅਮ ਵਧ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬ੍ਰੈਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਲਾਈ ਉਸ ਦਾ ਸੋਡੀਅਮ ਵੀ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੂਣ ਬੀ ਪੀ ਤੇ ਦਿਲ ਵਾਸਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸ਼ੂਗਰ ਨਾਲ ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਬੋਨੇਟਿਡ ਠੰਢੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਤੇ ਟਿਊਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਕਰੀ : ਬੇਕਰੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰੈਡ, ਬਰਗਰ, ਪੀਜ਼ਾ, ਕੁਲਚੇ, ਹਾਟ-ਡਾਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਸਕੁਟ, ਨਮਕੀਨ, ਚਿਪਸ, ਚਾਕਲੇਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਇਮਲਸੀਫਾਈਅਰ, ਸਟੇਬ ਲਾਈਜ਼ਰ, ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਫਲੇਵਰ (ਨਕਲੀ ਸੁਗੰਧ ਤੇ ਸਵਾਦ) ਵਰਗੇ ਪਦਾਰਥ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰੈਡ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਚਿੱਟੀ ਬ੍ਰੈਡ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਟਾ ਨਹੀਂ ਮੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਾਊਨ ਬ੍ਰੈਡ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਟਾ ਬ੍ਰੈਡ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਸ 'ਚ ਰੰਗ ਵੀ ਹੁੰਦੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ 'ਚ ਉੱਪਰੋਂ ਕਣਕ ਵਾਲੇ ਗਲੂਟਿਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਲੂਟਿਨ ਹੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਣਕ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਦੱਸ ਕੇ ਮਿਲਟ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਲਟ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਜਿਹੜੀ ਬ੍ਰੈਡ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ 'ਮਿਲਟ ਬ੍ਰੈਡ' ਦਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ 44%, ਰਾਗੀ ਆਟਾ 8.8%, ਬਾਜਰੇ ਦਾ ਆਟਾ 3.9% ਅਤੇ ਜਵਾਰ ਦਾ ਆਟਾ 1% ਹੈ। ਮਿਲਟ ਪੀਜ਼ਾ ਬੇਸ ਵਿਚ ਆਟਾ 45.5% ਹੈ। ਰਾਗੀ ਆਟਾ (ਫਿੰਗਰ ਮਿਲਟ) 10.1%, ਬਾਜਰਾ (ਪਰਲ ਮਿਲਟ) 2.5% ਤੇ ਜਵਾਰ 1 ਫੀਸਦ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਨੂੰ ਗਲੂਟਿਟ ਕਰ ਕੇ ਮਾੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਟ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਣਕ ਦੇ ਆਟੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਲੂਟਿਨ ਫਿਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਫਟ ਡਰਿੰਕ (ਠੰਢਾ) : ਅੱਜ ਮਲਟੀ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਠੰਢਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਠੰਢੇ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀ, ਸੱਤੂ, ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ (ਦੁੱਧ ਦੀ ਲੱਸੀ) ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹ-ਅਫਜ਼ਾ, ਰਸਨਾ, ਸਕੁਐਸ਼ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 10 ਤੋਂ 20 ਐਮ. ਐਲ ਪਾਊ ਬਾਕੀ ਪਾਣੀ ਪਾਉ ਤੇ ਪੀ ਲਉ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਠੰਢਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਪਤ ਕੋਲਾਜ਼ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸੁਆਦ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ, ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ, ਜਲ-ਜ਼ੀਰਾ ਵੀ ਬੋਤਲਾਂ ਜਾਂ ਟੈਟਰਾ ਪੈਕ 'ਚ ਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਾਂਡਿਡ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਬੋਨੇਟਿਡ ਠੰਢਿਆਂ ਵਿਚ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਮਿੱਠਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਸਪਾਰਟਐਮ। ਇਸ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਨਾਮ ਹਨ ਇਕੁਅਲ ਨਿਊਟਰਸਵੇਟ ਕੈਂਡਰਲ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਟਵਿਨ ਏਸ ਦਾ ਐਡਿਟਿਵ ਨੰਬਰ ਹੈ 951, ਇਹ ਆਮ ਖੰਡ ਨਾਲੋਂ 200 ਗੁਣਾ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਲੀਵਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਜਿਗਰ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਈਆਂ ਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਵੀਟਨਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ 70 ਕਿਲੋ ਦਾ ਮਨੁੱਖ 5 ਲੀਟਰ ਇਕ ਦਿਨ 'ਚ ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਖਾਣੇ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਰੀਰ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਪੀਣ ਨਾਲ ਦੇਰ ਨਾਲ ਅਸਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਬਲੈਕ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਅਰਕ (ਰਸ) ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਵੀਟਨਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਲੇਬਲ 'ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ 750 ਐਮ ਐਲ ਦੀ ਬੋਤਲ 55 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਾਪਰ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) (0.0004 1%) ਹੈ।

ਜੂਸ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੂਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦਮ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵਾਧੂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਫੈਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਪੈਕਡ ਜੂਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਪਾਰਟਮ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ 'ਚ ਸੋਡੀਅਮ ਬੈਂਜ਼ੋਏਟ (211) ਬੈਂਜ਼ੋਇਕ ਏਸਿਡ, ਸਲਫਰ ਡਾਇਅਕਸਾਈਡ, ਸੋਰਬਿਕ ਏਸਿਡ, ਸੋਡੀਅਮ ਕਾਰਬੋਕਸੀਮੀਥਾਈਲ ਸੈਲੂਲੋਸ ਵਰਗੇ ਰਸਾਇਣ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਘੋਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੋਡੀਅਮ ਬੈਂਜ਼ੋਏਟ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੈਂਜ਼ੀਨ ਵਿਚ, ਜੋ ਕੈਂਸਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਇਹ ਵੀ ਕੈਂਸਰ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਊਨੀਜ਼ ਤੇ ਐਮ ਐਸ ਜੀ (ਮੋਨੋਸੋਡੀਅਮ ਗਲੂਟਾਮੇਟ) : ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਫੂਡ ਜਿਵੇਂ ਬਰਗਰ, ਪੀਜ਼ੇ, ਪਾਸਤਾ, ਸੈਂਡਵਿਚ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਿਪਸ, ਸੂਪ ਫਾਸਟ-ਕੇਂਡ ਫੂਡ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਊਨੀਜ਼ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਸੈਂਡਵਿਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਾਸਤਾ, ਪੀਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਵਾਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੈਚੁਰੇਟਡ ਫੈਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਐਮ ਐਸ ਜੀ ਜਾਂ ਅਜੀਨੋ ਮੋਟੋ ਇਹ ਇਕ ਚੀਨੀ ਮਾਲਟ ਹੈ ਜੋ ਸਵਾਦ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਬਾਹਰਲੇ ਖਾਣੇ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ 'ਚ ਵੜ ਚੁੱਕੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੜ੍ਹਿਆ ਤੇਲ : ਪੁਰਾਣੇ ਜੰਕ ਫੂਡ ਯਾਨੀ ਸਮੋਸੇ, ਟਿੱਕੀ, ਭਟੂਰੇ, ਪੂਰੀ ਛੋਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਰੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਸ ਤੇਲ 'ਚ ਤਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੇਲ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਕੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕੈਮੀਕਲ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਲੀਸਾਈਕਲਿਕ ਐਰੋਮੈਟਿਕ ਹਾਈਡ੍ਰੋਕਾਰਬਨ (Polycyclic Aromatic Hydrocarbons, PAH), ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਈਆਂ ਨੂੰ Carcinogenic (ਕੈਂਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਕੈਂਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁੰਘਣ ਨਾਲ ਵੀ ਜੀਨੋਟਾਕਸਿਕ, ਮੁਟਾਜੀਨਿਕ ਅਤੇ ਰਸੌਲੀ ਜੀਨੋਟਾਕਸਿਕ (Genotoxic, mutagenic, tumorogenic) ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਬਨਾਵਟੀ ਖੁਰਾਕ : ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਚੌਲਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸੈਸ ਭਾਵ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਵਿਟਾਮਿਨ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਫੋਰਟੀਫਾਈਡ ਚੌਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਕੌਫੀ ਤੇ ਚਾਹ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਲੈਬ 'ਚ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਅਟੋਮਾ ਮੋਲੀਕੂਲਰ ਨੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਕੌਫੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਰਗੈਨਿਕ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਕੌਫੀ ਬੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਕੌਫੀ ਕੀ ਰੰਗ ਲਿਆਏਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਨੇ ਡੇਅਰੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਲੈਬ 'ਚ ਤਿਆਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਨਿਚੋੜ : ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਨ ? ਕਿਸਾਨ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ ਇੰਡਸਟਰੀ, ਸਾਡੇ ਡਾਕਟਰ ਜੋ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਤੇ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਪਲੀਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੋਕ ਆਪ ਜਿਹੜੇ ਅਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫਾਇਦੇ ਖਾਤਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੇਤੀ ਰੁਝੇਵੇਂ

ਝੋਨਾ

ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਜੀਰਨ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਤਰੇੜਾਂ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਤਾਂ 30 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪਾ ਦਿਓ। ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸਮਾਂ ਪੀ. ਆਰ. 126 ਨੂੰ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਦੀ ਤੀਜੀ

ਕਿਸ਼ਤ ਪਨੀਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ 5 ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਪਾਓ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤਨੇ ਗੜੂੰਇਆਂ ਕਰਕੇ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਗੋਭਾਂ ਹੋਣ ਉੱਥੇ 60 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕੋਰਾਜ਼ਨ 18.5 ਐਸ ਸੀ 20 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਫੇਮ 480 ਐਸ ਸੀ ਜਾਂ 170 ਗ੍ਰਾਮ ਮੋਰਟਰ 75 ਐਸ ਜੀ ਜਾਂ 80 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਨਿੰਮ ਅਧਾਰਿਤ ਇਕੋਟਿਨ ਜਾਂ 1.0 ਲਿਟਰ, ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਕਰੋ। ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਟਿੱਡਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਲਈ, ਕੁਝ ਬੂਟੇ ਟੇਢੇ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ 2-3 ਵਾਰੀ ਝਾੜੋ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟਾ 5 ਜਾਂ ਵੱਧ ਟਿੱਡੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਤਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤਾਂ 94 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪੈਕਸਾਲੋਨ 10 ਐਸ ਸੀ ਜਾਂ 80 ਗ੍ਰਾਮ ਓਸ਼ੀਨ/ਟੋਕਨ 20 ਐਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕੋ।

ਮੱਕੀ

ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਫਸਲ ਨੂੰ ਟਾਂਡੇ ਗਲਣ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਨਰਮਾ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 2-3 ਦਿਨਾ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੜਾ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ

ਕਰੋ। ਟੀਡਿਆਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਖਿੜਨ ਲਈ ਅਖੀਰਲਾ ਪਾਣੀ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਿਓ। ਇਸ ਲਈ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਨਰਮੇ/ਕਪਾਹ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਕਪਾਹ ਵਿਰਲੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਅੱਧੀ ਖੁਰਾਕ ਪਾਉ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅੱਧੀ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਸਮੇਂ ਪਾਓ। ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 2-3 ਗੋਡੀਆਂ ਕਰੋ, ਪਹਿਲੀ ਗੋਡੀ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹੀਏ ਵਾਲੀ ਤ੍ਰਿਫਾਲੀ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿੱਲਰ/ਰੋਟਰੀ ਵੀਡਰ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਫਸਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਟੀਂਡੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਫਸਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਈ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਦੀਨ ਮਾਰਨ ਲਈ ਗਰਾਮੋਕਸੋਨ 24 ਐੱਸ. ਐੱਲ (ਪੈਰਾਕੁਏਟ) ਦਾ 500 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ 900 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਸਵੀਪ ਪਾਵਰ 13.5 ਐਸ ਐਲ (ਗਲੂਫੋਸੀਨੇਟ ਅਮੋਨੀਅਮ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਨਦੀਨਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧਾ ਛਿੜਕੋ। ਜਦੋਂ ਫਸਲ 6-8 ਹਫਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 40-45 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਉਦੋਂ ਵਰਤੋਂ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਨਾ ਵਗਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ ਕਿ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਫਸਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਪਵੇ। ਨਰਮੇ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਆਉਣ ਸਮੇਂ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੋਟਸ਼ੀਅਮ ਨਾਈਟ੍ਰੇਟ (13 : 0 : 45) ਘੋਲ ਦੇ 4 ਛਿੜਕਾਅ ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 500 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਲੈਨੋ 10 ਈ ਸੀ (ਪਾਈਰੀਪਰੋਕਸੀਫਿਨ) ਜਾਂ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਓਬਰੇਨ/ਵੋਲਟੇਜ 22.9 ਐਸ ਸੀ (ਸਪੈਰੋਮੈਸੀਫਿਨ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਕਲਾਸਟੋ 20 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਪਾਇਰੀਫਲੂਕੀਨਾਜ਼ੋਨ) ਜਾਂ 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਸਫੀਨਾ 50 ਡੀ ਸੀ (ਅਫਿਡੋਪਾਇਰੋਪਿਨ) ਜਾਂ 60 ਗ੍ਰਾਮ ਓਸ਼ੀਨ 20 ਐਸ ਜੀ (ਡਾਇਨੋਟੈਫੂਰਾਨ) ਜਾਂ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਪੋਲੋ / ਰੂਬੀ / ਕਰੇਜ਼ / ਲੁਡੋ / ਸ਼ੋਕੂ 50 ਡਬਲਯੂ ਪੀ (ਡਾਇਆਫੈਨਥੀਯੂਰੋਨ) ਜਾਂ 80 ਗ੍ਰਾਮ ਉਲਾਲਾ 50 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਫਲੋਨਿਕਾਮਿਡ) ਨੂੰ 125 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 300 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਡੈਨੀਟੋਲ 10 ਈ ਸੀ ਜਾਂ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਪਰੋਕਲੇਮ 5 ਐਸ ਜੀ ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕੋ। ਨਰਮੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੱਤਾ ਮਰੋੜ ਵਿਸ਼ਾਣੂੰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦਬਾਅ ਦਿਓ।

ਕਮਾਦ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਉ। ਵਧੀਆ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਖੇਤ ! ਵਕਤ ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। ਰੱਤਾ ਰੋਗ ਅਤੇ ਉਖੇੜਾ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਬੂਟੇ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਹ ਕੰਮ ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿਚ ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ 95, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ 96, ਸੀ ਓ 15023, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ 92, ਸੀ ਓ. 118, ਸੀ ਓ ਜੇ 85, ਸੀ ਓ ਜੇ 64 ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦੋ ਕਤਾਰੀ ਖਾਲੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ, ਫਸਲ ਦੀ ਸੌਖੀ ਬਨਾਈ ਅਤੇ ਝਾੜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 2 ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀਆਂ ਅਤੇ 20-25 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰੋ। ਇਕ ਖਾਲੀ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਖਾਲੀ ਵਿਚਕਾਰ ਫਾਸਲਾ 3 ਫੁੱਟ ਰੱਖੋ। ਕਮਾਦ ਵਿਚ ਤਨੇ ਦੇ ਗੜੂੰਏ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਟਰਾਈਕੋਗਰਾਮਾ ਕੀਲੋਨਸ 20,000 ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਛੱਡੋ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਇਕ ਟਰਾਈਕੋ-ਕਾਰਡ (10×15 ਸੈ. ਮੀ.) ਨੂੰ 5×0.75 ਸੈ. ਮੀ. ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ 40 ਛੋਟੇ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਾਦ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੂਰੀ ਤੇ 40 ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਪਿੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰੋ। ਆਗ ਦੇ ਗੜੂੰਏਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 10 ਕਿਲੋ ਫਟੇਰਾ 0.4 ਜੀ ਆਰ ਜਾਂ 12 ਕਿਲੋ ਦਾਣੇਦਾਰ ਕਾਰਬੋਫੂਰਾਨ 3 ਜੀ ਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਕੋਲ ਪਾ ਕੇ ਹਲਕੀ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਲਾਓ।

ਤੇਲ ਬੀਜ

ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਤੋਰੀਆ ਬੀਜਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖੇਤ ਵਿਹਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੋਰੀਏ ਦੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀ. ਐਲ. 17 ਜਾਂ ਟੀ. ਐਲ. 15 ਕਿਸਮਾਂ ਬੀਜੋ। ਤੋਰੀਆ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ ਖੇਤ ਵਿਚ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 50 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪਾਓ। ਜੇਕਰ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ 80 ਕਿਲੋ ਜਿਪਸਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੰਧਕ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਓ। ਤੇਲ ਬੀਜਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਤੋਰੀਆ ਅਤੇ ਗੋਭਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਇਕੱਠੇ ਅੱਧ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬੀਜ ਦਿਓ। ਬਿਜਾਈ 22.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋ ਜਾਂ ਤੋਰੀਏ ਦਾ ਛਟਾ ਦੇ ਕੇ ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਨੂੰ 45 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿੱਥ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ 1-1 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਵਰਤੋ।

ਬਾਗਬਾਨੀ

ਇਹ ਸਮਾਂ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟੇ, ਅਮਰੂਦ, ਅੰਬ, ਲੀਚੀ, ਬਿੱਲ, ਆਮਲਾ, ਜਾਮਣ ਆਦਿ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਲਵਾਈ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲਿਓਂ ਵੱਡੇ ਨਦੀਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੰਗ, ਕਾਂਗਰਸ ਘਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿਓ ਕਿਉਕਿ ਬਰਸਾਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਿੰਨੂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ 4.7 ਗ੍ਰਾਮ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ + 3.3 ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ ਦਾ ਛਿੜਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੂਦਾਂ ਦੇ ਮੱਖੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦਬਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗੂੰਦੀਆ ਰੋਗ (ਫਾਈਟਪਥੋਰਾ) ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਪਚਾਰ ਕਰੋ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਸੁਹਾਵਨੀ, ਭਿੰਡੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਲਾਲੀਮਾ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਉਪੀਆ-263 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਦਾ ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਲੌਕੀ, ਸਪੰਜ, ਕਰੇਲਾ, ਸੁਆਹ, ਟਿੰਡਾ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 2 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ; ਅਤੇ ਕੱਦੂ ਅਤੇ ਵੰਗੇ ਲਈ 1.0 ਕਿਲੋ ਬੀਜ। ਗੋਭੀ ਦੀਆਂ ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਮੁੱਖ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਿੰਡੀ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਮਾਨਸੂਨ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੋ। ਬੈਂਗਣ ਅਤੇ ਫੁੱਲਗੋਭੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਮੁੱਖ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਓ। ਵੇਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਦਿਉ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ

ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਮੱਛਰ, ਮੱਖੀਆਂ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਮੱਛਰ, ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿਚੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ

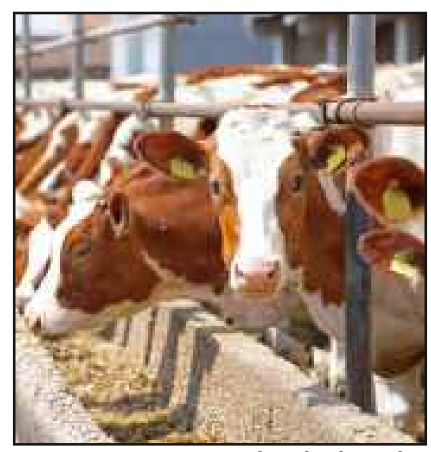

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤਰੇੜਾਂ ਅਤੇ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਸਪਰੇਅ ਦੋਬਾਰਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ। 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਪੱਠੇ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਸਪਰੇਅ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਜਾਂ ਉੱਲੀ ਲੱਗਿਆ ਦਾਣਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਘਰ ਦਾ ਅਚਾਰ ਹੋਵੇ

ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਕੌਮ ਐਸੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਅਚਾਰ ਨਾ ਖਾਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਅਚਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਅਚਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਅੰਬ ਦਾ ਅਚਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਅੰਬ ਦਾ ਅਚਾਰ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਕਰਾਉਂਦੇ ਦਾ ਅਚਾਰ ਜਾਂ ਲਸੂੜਿਆਂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ, ਕਿਉਕਿ ਇਹ ਆਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਚਾਰ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ 'ਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜਿਹੜੇ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਜੋ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਸਵਾਦੀ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਅਚਾਰ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਲਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਇਆ ਅਚਾਰ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਅਚਾਰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਚਾਰ ਜਿਵੇਂ ਲਸੂੜੇ ਜਾਂ ਗਲਗਲਾਂ ਦੇ ਅਚਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਓ, ਅਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈਏ।

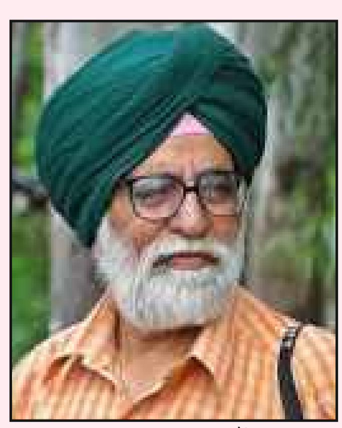

ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
ਮੋ. 98159-45018

ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਰਪਗੰਧਾ ਦਾ ਪੌਦਾ

ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਸੱਪ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਾੜ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਸੱਪ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕ ਮਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ 58 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 5 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਡੰਗਣ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬ 6 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਸਰਪਗੰਧਾ ਨਾਮਕ ਪੌਦਾ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੌਦੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਾਲ ਸੱਪ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੜਦੇ

ਸਰਪਗੰਧਾ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਸਰਪਗੰਧਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਉਵੋਲਫੀਆ ਸਰਪੈਂਟੀਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪੌਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਗੰਧ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਰੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਅਤੇ ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਗੰਧ ਇੰਨੀ ਅਜੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਪ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰਪਗੰਧਾ ਦੇ ਗੁਣ

ਇਸ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਡੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਂਟੀਡੋਟ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਚ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਸਰਪਗੰਧਾ

ਸਰਪਗੰਧਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਰਕ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿਚ, ਇਸ ਪੌਦੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਇਲਾਜ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਪਗੰਧਾ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਤਿਅੰਤ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਚ, ਇਸ ਪੌਦੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਸੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿੱਛੂ ਅਤੇ ਮੱਕੜੀ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਪਗੰਧਾ, ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪੌਦਾ, ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ 'ਚ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀ ਗੰਧ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇਗਾ।

ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ - ਪਾਣੀ

ਪਾਣੀ ਰੰਗਹੀਣ, ਸੁਗੰਧਹੀਣ, ਸਵਾਦਹੀਣ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੀਣ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਕੁਦਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੀਵ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਟਾਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਵੱਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਹੀ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਮਸੀਬਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਤਾਈ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ, ਵਣਾਂ ਦੀ ਘਾਟ, ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਸੋਕਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰੀ, ਅਣਪੜ੍ਹਤਾ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਬਰਬਾਦੀ, ਵਧੇਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ, ਲੂਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਪਰ ਜੰਮਿਆ ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਲਚਲ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਕੰਡੇ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਦੇ ਸਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁੱਤਾ ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ 3-4 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਖੂਹ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਦਸ, ਵੀਹ, ਤੀਹ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿਗਾਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਅੱਜ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਚਾਰ ਪੱਖੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਵੇਸਲੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿਹੂਣੇ ਭਵਿੱਖ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਉਸਾਰੂ ਉਪਾਅ ਸੋਚਣੇ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਾਅ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਘੱਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਣ

ਸਿੰਚਾਈ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਫਸਲਾਂ ਪਿਆਸੀਆਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾਂ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਮੱਠੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਸੰਤੁਲਤ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਠਠੰਬਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਗੱਭਰੂ ਅਤੇ ਬੁੱਢੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਪਿੰਜਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਪਾਣੀ ਪੀਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ, ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕੀ ਹਨ। ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈਂ ਵਾਰ ਇਹ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥੁੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ, ਅਫਸਰਾਂ, ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੱਦ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਸਕਾਂਗੇ। ਆਪ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਓ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਖੇਤੀ, ਬਾਗਬਾਨੀ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ, ਘਰ ਤੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ ਜਲ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਾਪ ਮਿੱਥੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਨਤੀਜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਐਲਾਨ ਕੇ ਪੜਾਅਵਾਰ ਮੋਟੇ ਜੁਰਮਨੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੈਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਅਤਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵੇ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ। ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਟੀਚੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਉੱਪਰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜੁਰਮਨੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਨਾਓ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿੱਦਿਅਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਲਈ ਕੈਲੰਡਰ ਬਣਾਉਣਾ ਇਕ ਲਾਹੇਵੰਦ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਧਰਤੀ ਕੁਝ ਦੀ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੰਜਰ ਅਤੇ ਸੋਕਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਜੀਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋਕ-ਹਿਤ ਲਈ ਜੁੜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਝੀ ਅਤੇ ਬੇਤੁਕੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਹੋਏ। ਕੰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਰਮ ਉੱਪਰ ਉਸਰਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੰਵਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੀਸਾਈਕਲਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਵੱਛਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਘਾਹ ਮੈਦਾਨਾਂ, ਬਗੀਚਿਆਂ, ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਰਤਨ ਸਮੇਂ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦਾ ਅਰਥ ਜੀਵਨ ਬਚਾਉਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ (Water Harvesting) ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਨਿਗਰ ਯਤਨ ਹੈ। ਘਰਾਂ, ਖੇਤਾਂ, ਮੁਹੱਲਿਆਂ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ, ਖੁੱਲੇ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਹੜ੍ਹ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡਿਗਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟੂਟੀ ਖੁੱਲੀ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਜੇ ਖਰਾਬ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਕਰਵਾਓ। ਫਿਲਟਰ ਦਾ ਅਜਾਈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤ ਲਉ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਲਈ ਅਮੁੱਲ ਤੋਹਫਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਪਾਣੀ, ਫੁੱਲਾਂ, ਰੁੱਖਾਂ, ਧਰਤੀ, ਆਕਾਸ਼, ਪਾਤਾਲ, ਨਦੀਆਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਆਉ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦਾ ਮਾਨ ਆਦਰ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਤੋਂ ਬਚਾਈਏ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਉੱਥੇ ਜੀਊਣ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਉੱਪਰ ਉਪਜੀਵਿਕਾ ਲਈ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੁੜ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਜੀ ਸਦਕੇ ਇਉਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥੁੜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਦਾ ਨਾ ਵੇਖੀਏ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਸੁਹੇਲੇ ਹੋਈਏ।

ਕੰਵਲਜੋਤ ਕੌਰ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ

ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲਬੀਜ ਦੀ ਮਿੰਨੀ ਕਿੱਟ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ,
ਪੀ. ਏ. ਯੂ.-ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਬਠਿੰਡਾ
(ਮੋ. 97791-17117)

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲਬੀਜ ਦੀ ਇਕ ਮਿੰਨੀ ਕਿੱਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਟ ਤਕਰੀਬਨ 1 ਕਨਾਲ 9 ਮਰਲੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਚ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 80 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਦਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 30-35 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਹਨ। ਦਾਲਾਂ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਮੀਨੋ ਐਸਿਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਨੋਲਾ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ 2% ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਇਰੁਸਿਕ ਏਸਿਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਲਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪੰਜੀਰੀ ਅਤੇ ਪਿੰਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਲਸੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿਚ ਓਮੇਗਾ-3 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਅਲਸੀ ਦਾ ਸੇਵਨ ਇਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਾਤਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ (1.6 ਗ੍ਰਾਮ/ਦਿਨ) ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ (1.1 ਗ੍ਰਾਮ/ਦਿਨ) ਲਈ ਓਮੇਗਾ-3 ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਸਰ ਖਾਰੀਆਂ, ਕਲਰਾਠੀਆਂ ਤੇ ਸੇਮ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਉਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਛੋਲਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਰੇਤਲੀ ਜਾਂ ਹਲਕੀ ਭਲ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ। ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 9 ਇੰਚ ਤੱਕ ਡੂੰਘਾ ਵਾਹੋ। ਪੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਾਹੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਖੇੜਾ ਰੋਗ ਘੱਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 10 ਨਵੰਬਰ ਹੈ। ਛੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਝਾੜ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਗੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿਚ ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਖੇੜਾ ਰੋਗ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਦਾ ਸਹੀ ਵਾਧਾ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝਾੜ ਘੱਟ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰਣੀ : ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲਬੀਜ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਨੁਕਤੇ

ਫਸਲ	ਕਿਸਮ	ਕਿੱਟ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ	ਜਗ੍ਹਾ	ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ	ਫਾਸਲਾ (ਸੈਂ. ਮੀ.)	ਖਾਦ-ਖੁਰਾਕ
ਮਸਰ	ਐਲ ਐਲ-1373	250 ਗ੍ਰਾਮ	2 ਮਰਲੇ	ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਲਈ ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਲਈ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਤੱਕ	22.5	165 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 625 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ
ਛੋਲੇ	ਪੀ.ਬੀ.ਜੀ.-8	450 ਗ੍ਰਾਮ	5 ਮਰਲੇ	25 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 10 ਨਵੰਬਰ	30	400 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 1.5 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ
ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ	ਜੀ.ਐਸ.ਸੀ-7	200 ਗ੍ਰਾਮ	1 ਕਨਾਲ	10 ਤੋਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ	45×10	15 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਕਸ਼ਤਾਂ 'ਚ (ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ), 12 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ
ਅਲਸੀ	ਐਲ.ਸੀ-2063	200 ਗ੍ਰਾਮ	2 ਮਰਲੇ	ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ	23×7-10	685 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 1.25 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ

ਇਹ ਕਿੱਟ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕੈਂਪਸ (ਲੁਧਿਆਣਾ), ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ

ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਲੂ, ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ, ਸ਼ਲਗਮ, ਪਾਲਕ, ਮੇਥੀ, ਧਨੀਆਂ, ਮਟਰ, ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ, ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਚਕੰਦਰ, ਬਰੌਕਲਈ, ਲੈਟਸ, ਪਿਆਜ਼ (ਹਾੜੀ), ਲਸਣ ਆਦਿ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਰਹਿਤ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਆਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਬਜ਼ੀ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਕਿੱਟ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦਿਉ।

ਪਾਲਕ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਗਰੀਨ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕਿਸਮ ਦਾ 25-40 ਗ੍ਰਾਮ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ 20 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖ ਕੇ 3-4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਬੀਜ ਦਿਓ। ਲਸਣ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 125 ਕਿਲੋ ਦੇਸੀ ਰੂੜੀ ਖਾਦ, 250 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 970 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਪਾ ਕੇ ਡੇਢ ਕਿੱਲੋ ਤੁਰੀਆਂ ਕਤਾਰ ਤੋਂ ਕਤਾਰ 15 ਸੈ.ਮੀ. ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦਿਓ। ਆਲੂ ਦੀਆਂ ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਬੀਜ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਵਾਦਾਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਤਲੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਵਿਛਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਹਿਲਾਓ।

ਬੀਜ ਨੂੰ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 2.5 ਮਿ. ਲਿ. ਮੋਨਸਰਨ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇਦ 10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸੋਧ ਲਵੋ। ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 125 ਕੁਇੰਟਲ ਦੇਸੀ ਰੂੜੀ ਖਾਦ, 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 970 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ 250 ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਪਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੱਟਾਂ 'ਤੇ ਆਲੂ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਮਟਰ ਲਈ ਜਲਦੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਏ ਪੀ-3, ਅਗੇਤਾ-6, ਅਗੇਤਾ-7 ਜਾਂ ਅਰਕਲ ਦਾ 280 ਗ੍ਰਾਮ ਬੀਜ ਰਾਈਜੋਬੀਅਮ ਟੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇਸ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 280 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, 970 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਪਾ ਦਿਓ।

ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ

ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਬਕਸਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢ ਲਓ। ਵਰੋਆ ਚਿਚੜੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਰਜੈਲਿਕ ਐਸਿਡ ਦਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ। ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਵਾਧੂ ਛੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਮੀ ਕੀੜੇ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਰਾਣੀ ਮੱਖੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਸਕਿੱਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸੈਂਟਰ ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਸਬੰਧੀ ਨਵੀਨਤਮ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ :

★ 10 ਸਤੰਬਰ - ਫਰੀਦਕੋਟ

★ 13-14 ਸਤੰਬਰ - ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ

★ 18 ਸਤੰਬਰ - ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

★ 24 ਸਤੰਬਰ - ਰੌਣੀ (ਪਟਿਆਲਾ)

★ 27 ਸਤੰਬਰ - ਬਠਿੰਡਾ

ਖੁੰਬਾਂ : ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੀ ਖੁੰਬ ਦੀ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਾਲੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪੂਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਬਟਨ ਖੁੰਬ ਲਈ ਕੰਪੋਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤੀਸਰੇ ਹਫਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੰਬ ਸਪਾਨ (ਬੀਜ) ਦੀ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾ ਦਿਓ।

ਫੁੱਲ ਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟੇ

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਗਲੈਡੀਓਲਸ, ਨਰਗਿਸ, ਫਰੀਜ਼ੀਆ, ਤੇ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੰਢੀਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਬਾਵਿਸਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਸੋਧ ਲਵੋ। ਇਹ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਉਪਰੰਤ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਫਤੇ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਅਤੇ ਗੇਂਦਾ ਤੇ ਪੱਤਾ ਧੱਬਾ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ-45 ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਪੱਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਾਹ ਦੇ ਲਾਅਨ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਭਰਿਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿੱਲੋ ਕਿਸਾਨ ਖਾਦ ਜਾਂ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ 1000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾ ਦਿਓ।

ਡਾ. ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਮੋ. 75080-18842

ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਹੈ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਨੀਤਾ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਫਲ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ, ਚੂਨਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਦਾ ਹੈ । ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੂਟੇ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੂਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ

ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਹੈ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੇ ਕਾਪਰ ਕਣ ਬਿਮਾਰੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਉਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਾਪਰ ਦੇ ਕਣ ਉੱਲੀ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਗਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਇਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਪਰ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ, ਚੂਨਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਦਾ ਹੈ । ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੂਟੇ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੂਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕ ਹੈ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੇ ਕਾਪਰ ਕਣ ਬਿਮਾਰੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਉਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਾਪਰ ਦੇ ਕਣ ਉੱਲੀ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਗਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਬਣੇ-ਬਣਾਏ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ ਅਧਾਰਿਤ ਉੱਲੀ ਨਾਸ਼ਕ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ (2 : 2 : 250) ਦਾ ਘੋਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ : ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਆਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੂਜੇ ਉੱਲੀ-ਨਾਸ਼ਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਸਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਬਾਗਬਾਨ ਵੀਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਘੋਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸਾਮਾਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 2 ਕਿਲੋ
ਅਣਬੁਝਿਆ ਚੂਨਾ : 2 ਕਿਲੋ
ਪਾਣੀ : 250 ਲਿਟਰ

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ (2 : 2 : 250) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 2 ਕਿਲੋ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ਨੂੰ 125 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲੋ । ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਘੁਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਇਸਨੂੰ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲੋ । ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ 2 ਕਿਲੋ ਅਣਬੁਝਿਆ ਚੂਨਾ ਲਓ । ਇਸਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਠੰਢਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦਾ ਪਾਊਡਰ ਬਣ ਜਾਵੇ । ਫਿਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਓ । ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 125 ਲਿਟਰ ਕਰ ਦਿਓ । ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦੋਵੇਂ ਘੋਲ ਮਿਲਾ ਦਿਓ । ਪਰ ਚੂਨੇ ਦਾ ਘੋਲ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਣ ਲਓ । ਦੋਵੇਂ ਘੋਲ ਮਿਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਘੋਲ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਰਹੋ । ਸਪਰੇਅ ਪੰਪ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਘੋਲ ਨੂੰ ਪੁਣ ਲਓ ।

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਪਰਖ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ : ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਚੂਨੇ ਕਾਰਨ ਖਾਰਾਪਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੂਟੇ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਘੋਲ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(1) ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਦਾਤੀ, ਜਾਂ ਬਲੇਡ ਆਦਿ ਨੂੰ ਡੋਬੋ । ਜੇਕਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਉੱਪਰ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਪਰਤ ਜੰਮ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਹ ਮਿਸ਼ਰਣ ਸਪਰੇਅ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

(2) ਲਿਟਮਸ ਪੇਪਰ ਨਾਲ ਵੀ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਘੋਲ ਨੀਲੇ ਲਿਟਮਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

(3) ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹੀ ਪਰਖ ਲਈ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਫੈਰੋਸਾਇਆ-ਨਾਈਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੁ ਬੂੰਦਾਂ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀਆਂ ਪਾ ਦਿਉ । ਜੇਕਰ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਫੈਰੋਸਾਇਆਨਾਈਡ ਦਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ । ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਭੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ।

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਚੂਨੇ ਦਾ ਹੋਰ ਘੋਲ ਪਾਉ ।

ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ :

★ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿੱਟੀ / ਲੱਕੜ / ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ । ਕਦੇ ਵੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ।

★ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । ਇਸ ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਟੋਰ ਨਾ ਕਰੋ ।

★ ਘੋਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਜਾਂ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾਉ ।

★ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਾ ਛਿੜਕੋ ।

★ ਕਦੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾ ਕਰੋ ।

★ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਪੰਪ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਣ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਨੋਜ਼ਲ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੇ ।

★ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰੋ ।

ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਕਰੀਏ ? : ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਰੋਗੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਾੜ ਦਿਉ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਜਾਂ ਟੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਇਕ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਗ ਅੱਗੇ ਨਾ ਫੈਲ ਸਕੇ । ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਬੂਟਿਆਂ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਬਾਗਬਾਨ ਵੀਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ :

ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ	ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ	ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ
ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ	ਗੂੰਦ ਨਿਕਲਣ ਜਾਂ ਪੈਰੋ ਗਲਣ ਦਾ ਰੋਗ ਕੋਹੜ ਰੋਗ ਸਕੈਬ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦਾ ਸੁੱਕਣਾ	ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਅਕਤੂਬਰ, ਦਸੰਬਰ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ 20 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਜੂਨ ਤੋਂ ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਮਾਰਚ, ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ
ਅੰਬ	ਟਾਹਣੀਆਂ ਦਾ ਸੁੱਕਣਾ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਧੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਤਣੇ ਦਾ ਕੋਹੜ ਅੰਬ ਦੀ ਨੋਕ ਦਾ ਕਾਲਾ ਹੋਣਾ	ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ	ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਸੜਨਾ ਅਤੇ ਛਿੱਲ ਦਾ ਕੋਹੜ	ਜਨਵਰੀ, ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਜੂਨ
ਅੰਗੂਰ	ਟਾਹਣੀਆਂ ਦਾ ਸੁੱਕਣ ਦਾ ਰੋਗ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਧੱਬੇ ਪੀਲੇ ਧੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ	ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ, ਅਖੀਰ ਮਾਰਚ, ਅਖੀਰ ਮਈ, ਅਖੀਰ ਅਗਸਤ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਸੰਤਬਰ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ, ਅਖੀਰ ਮਾਰਚ, ਅਖੀਰ ਮਈ, ਅਖੀਰ ਅਗਸਤ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਸੰਤਬਰ
ਆਨਾਰ	ਕਾਲੇ ਧੱਬਿਆਂ ਨਾਲ ਗਲਣਾ	ਮਈ, ਜੂਨ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ

ਬੋਰਡੋ ਪੇਸਟ

ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 2 ਕਿਲੋ
ਚੂਨਾ : 2 ਕਿਲੋ
ਪਾਣੀ : 30 ਲਿਟਰ

2 ਕਿਲੋ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ਨੂੰ 15 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲੋ । ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ 15 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਲਓ । ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ 3 ਕਿਲੋ ਚੂਨਾ ਮਿਲਾਉ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਚੂਨੇ ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ । ਫਿਰ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ਅਤੇ ਚੂਨੇ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹਿਲਾਓ । ਇਸ ਪੇਸਟ ਨੂੰ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿਉ ।

ਬੋਰਡੋ ਪੇਂਟ

ਮੋਨੋਹਾਈਡਰੇਟਿਡ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 1 ਕਿਲੋ
ਹਾਈਡਰੇਟਿਡ ਲਾਈਮ ਡਸਟ (ਚੂਨਾ) : 2 ਕਿਲੋ
ਉਬਲਿਆ ਅਲਸੀ ਦਾ ਤੇਲ : 3 ਕਿਲੋ

ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਵੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗਰਮ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਪਾਊਡਰ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ । ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ਦਾ ਧੂੜਾ ਅਤੇ ਚਨੇ ਦਾ ਧੂੜਾ ਰਲਾ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਲਸੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਦਿਉ । ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਲਾ ਕੇ ਇਕ ਜਾਨ ਕਰ ਲਵੋ । ਹੁਣ ਇਸ ਬੋਰਡੋ ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਿੱਟੀ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਜਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਾਲੋ ਜਾਂ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਨਵਾਂ ਪੇਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । ਬੋਰਡੋ ਪੇਂਟ ਲਗਾਉਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਂਟ ਬੂਟੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਗਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪੇਂਟ ਇਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸੁਚੱਜੀ ਖਾਦ, ਸਪਰੇਅ ਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕਿਸਾਨ ਐਪ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਕੇ

ਇਕਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ ਦੇਖਦੇ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਾੜ੍ਹੀ/ਸਾਉਣੀ ਖੇਤੀ ਫਸਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਪਿਆਰੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰੋ ਅੱਜ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਦੂਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇੜੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭਾਰੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਸੁਖਾਲੇ ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਵਾਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਬੱਸ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਏਨਾਂ ਤੋਂ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਸਹੀ ਸੇਧ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਵੀ ਬੱਚ ਸਕਣ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਮੋਬਾਈਲ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਜੋ ਅੱਜ ਐਂਨਡਰੋਏਡ ਫੋਨ ਦੇ ਆਨਲਾਈਨ ਨੈਟਵਰਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖੇਤ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਕਿਸਮ, ਫਸਲ ਦੀ ਚੋਣ, ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸਮਾਂ, ਖਾਦ, ਦਵਾਈ, ਸਪਰੇ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬਿਮਾਰੀ, ਫਸਲੀ ਕੀਟ ਪਤੰਗੇ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਹੋਣ, ਬਸ ਸਭ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਮਝ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਏਹੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਇਕ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਤੇ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀਂ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ।

ਕਮਲਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ
ਬਲਾਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਮੈਨੇਜਰ,
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ, ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ,
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ
ਮੋ. 98150-82401

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਏਥੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੁਝਾਅ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ, ਬਲਕਿ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਆਨਲਾਈਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਖੇਤ 'ਚ ਮੋਟਰ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ, ਘਰ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਤੇ ਖੇਤੀ ਐਪ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕਿਸਾਨ ਐਪ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰ ਕੇ ਆਪਾਂ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਸਭ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਯੋਗ ਹੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਖਾਦ, ਸਪਰੇਅ, ਪਾਣੀ, ਸਭ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਕਿਸਾਨ ਵੀਰੋ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਦੇ ਡੀਜ਼ਲ ਤੇਸਪਰੇਅ ਵਰਤਣੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਸਤੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤ ਕੇ ਜਾਂ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਾ ਵਰਤ ਕੇ ਵੀ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿਚ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਫਸਲੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੋਨੋਂ ਤੋਂ ਬਚ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਚੋਂ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਬੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਏਸ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨਜਾਣੇ ਖੇਤੀ ਖਰਚੇ ਘਟਾ ਕੇ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਕੋਲ ਜੇਕਰ ਟਰੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਹਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੀਜ, ਸਪਰੇਅ, ਖਾਦ ਖੇਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖੀਰ ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਦੀ ਵਢਾਈ ਅਤੇ ਢੋਆ ਢੁਆਈ ਦਾ ਖਰਚ ਵੱਖਰਾ ਕਾਪੀ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਫਸਲ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਝਾੜ ਦੇ ਆਏ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲ ਸਕੇ । ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 95% ਕਿਸਾਨ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਖਰਚ ਲਿਖਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਪੱਲਿਉਂ ਪੈਸੇ ਏਸ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਗੇ ਹਨ । ਉਹ ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਦੇ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਪੈਸਿਆਂ ਚੋਂ ਲੱਗੇ ਖਰਚ ਘਟਾ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਫਸਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਆਏ ਹਨ, ਕਿੰਨਾ ਪਰਾਫਿਟ ਆਇਆ, ਅਸਲ ਸਾਰੇ ਖਰਚ ਕੱਢ ਕੇ ਬਚੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਅਸਲ ਝਾੜ ਹੈ ।

ਏਥੇ ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾ ਖੇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪੈਂਦੇ ਖੇਤੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁੜੇ ਹਨ । ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਤੱਕ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਹ ਰਸਤੇ ਲੰਘਦੇ ਵੜਦੇ ਵੀ ਖੇਤੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਕੀੜੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੇਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਗੇਤੀਆਂ ਸਪਰੇਅ ਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਦਾਣੇਦਾਰ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਫਸਲ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਫਸਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪਵੇ । ਅਕਸਰ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੈਕਟ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਪਿਛੇ ਰੱਖ ਕੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਆਮ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤੀ ਰੁਝੇਵੇਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੱਥ 'ਚ ਅਕਸਰ ਮਿਲ ਬੈਠੀਆਂ ਵਾਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਏਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਏਨਾਂ ਖੇਤੀ ਐਪਸ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦਾਣੇਦਾਰ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਮਿੱਟੀ ਚ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੈਮੀਕਲ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੈਮੀਕਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚਲੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ ਗੰਡੋਏ ਆਦਿ ਜੋ ਫਸਲ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਨਰਮ ਰੱਖ ਕੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟਾ ਡਿੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤਕੜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਬਚ ਜਾਊ । ਉਹੀ ਦਵਾਈ ਜਿਵੇਂ ਛੱਟੇ ਦੁਆਰਾ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੂਟੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਉਹੀ ਸਾਲਟ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਛਿੜਕਾਅ ਪੱਤਿਆਂ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧਾ ਟੀਕੇ ਰੂਪ 'ਚ ਝੱਟ ਅਸਰਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਸਪਰੇਅ ਨਾਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊਤਾ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚਲੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ ਤਾਂ ਬੱਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਏਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲ ਵਿਚ ਇਕਾਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸਪਰੇਅ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੁਚੱਜੇ ਸਪਰੇਅ ਤੇ ਖੇਤੀ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਸਸਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਆਖਿਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕਾਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ ? ਮੰਨ ਲਵੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ 'ਚ ਟਿੱਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਤੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਪਰੇਅ ਕਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਕਿਉਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਕੀੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਪਰੇਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਅਗਰ ਜੇਕਰ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਕੀਟ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸਪਰੇਅ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਪਰੇਅ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫਸਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ । ਕਿਉਕਿ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੁੱਕ ਜਾਵੇ । ਜਿਵੇਂ ਪੱਤਾ ਲਪੇਟ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪਰੇਅ ਦਾ ਖਰਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ।

ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਨ ਜਿਵੇਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਟਿੱਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ ਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ । ਜੇਕਰ ਹਮਲਾ ਇਕਾਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਤੀਜੀ ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਝੋਨੇ 'ਚ ਤਣੇ/ਗੋਭ ਦੀ ਸੁੰਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕਾਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ 5% ਗੋਭਾਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਪਰੇਆਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਖੈਰ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਅਗੇਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਖੇਤ 'ਚ ਲੱਗੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡਾਂਫ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਚ ਡੂੰਘੇ ਜੀਰਨ ਕਾਰਨ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਦੇਖਣ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗੋਭ ਦੀ ਸੁੰਡੀ ਦੁਬਾਰਾ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅਗੇਤੇ ਛੱਟੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਨੁਕਸਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਸਪਰੇਅ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਦੋਹਰੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਵਧਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਕੇਵਲ ਅਗੇਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ । ਜੇਕਰ ਦਵਾਈ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਫਸਲ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਲੈਵਲ ਦੇਖ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਨੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੋੜ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੀ ਨਾ । ਏਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਐਪ ਇਨਸਟਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਯੋਗ ਦਵਾਈ ਤੇ ਦਵਾਈ ਵਿਚਲੇ ਸਾਲਟ ਦੀ ਚੋਣ ਤੇ ਸਲਾਹ ਇਕੱਲੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਖੇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਨਸਾਨ ਵੱਲ ਭੱਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਐਪ ਤੇ ਹਾੜ੍ਹੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇਖ ਕੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੋਨੋਂ ਭਾਲ ਕਰ ਇੰਟਰਨੈਂਟ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਸਾਈਟਸ ਦਾ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਫਾਇਦਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੂਗਲ ਦੀ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਰਤੇ ਹਨ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਖੇਤੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਉਸ ਗੂਗਲ ਤੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਡਾਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਭਰ ਕੇ ਖੇਤੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਖੇਤੀ ਕਿਤਾਬ ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ੍ਹੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਾਲੀਆਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਮੁਫਤ ਚ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਫਸਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੇਜ਼ ਛਪੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਿਫਾਰਸ਼, ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਏਥੇ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਲੀ ਸਖਤ ਕਿਤਾਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸੱਤਰ ਜਾਂ ਨੱਬੇ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਖਰੀਦਣੀ ਪਵੇ, ਪਰ ਏਥੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰੇਕ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਡਾਊਨਲੋਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਏਸ ਦੇ ਨਾਲ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕੇਰਾ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ, ਫਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ, ਸੁਚੱਜੀ ਸਿੰਚਾਈ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 14 'ਤੇ

ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਅਪਣਾ ਕੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਓ

ਜੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਿਆਸ
ਅਤੇ ਸੁਮਨ ਕੁਮਾਰੀ,
ਮਾਈਕਰੋਬਾਇਓਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ,
ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ
(ਮੋ. 95925-03631)

ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ, ਉਹ ਖਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਉੱਲੀ, ਐਕਟੀਨੋਮਾਈਸਾਈਟਸ ਜਾਂ ਕਾਈ ਦੀਆਂ ਸਜੀਵ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਸੁਮੇਲਾਂ ਵਿਚ, ਬੀਜਾਂ, ਜੜ੍ਹਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਜਾਂ ਕੰਪੋਸਟਿੰਗ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ, ਸਸਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ-ਅਨੁਕੂਲ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੂਖਮਜੀਵ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਦੁਆਰਾ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪੋਸ਼ਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਨੂੰ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਫਾਈਟੋਹਾਰਮੋਨਜ਼, ਅਮੋਨੀਆ, ਅਤੇ

ਸਾਈਡਰੋਫੋਰਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਈਜ਼ੋਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਉਹ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਹਨ ਜੋ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਫਾਈਟੋਹਾਰਮੋਨ (ਪੌਦੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹਾਰਮੋਨ), ਐਨਜਾਈਮਸ, ਸਾਈਡਰੋਫੋਰਸ ਅਤੇ ਅਮੋਨੀਆ ਆਦਿ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਪੌਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੌਦੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ, ਇਕੱਲੇ ਸੂਖਮਜੀਵ ਦੀ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਾਈਕਰੋਬਾਇਓਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬਾਗਬਾਨੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਫਸਲਾਂ (ਮਟਰ, ਆਲੂ, ਪਿਆਜ਼ ਅਤੇ ਹਲਦੀ) ਲਈ ਚਾਰਕੋਲ ਅਧਾਰਤ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਲੂ, ਪਿਆਜ਼ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਲਈ ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਅਤੇ ਮਟਰਾਂ ਲਈ ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਢੰਗ :

1. ਪਿਆਜ਼, ਆਲੂ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਲਈ ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ :

ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ : ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ (4 ਕਿਲੋ) ਨੂੰ 10 ਕਿਲੋ ਮਿੱਟੀ/ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਏਕੜ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਪਾ ਦਿਓ।

2. ਮਟਰਾਂ ਲਈ ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਨੂੰ ਬੀਜ ਨੂੰ ਲਗਾ ਕੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ :

ਬੀਜ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣਾ : ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਦੇ ਪੈਕਟ (250 ਗ੍ਰਾਮ, ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ) ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਘੋਲ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਇਸ ਬਣੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਇਕ ਏਕੜ ਦੇ ਬੀਜ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਵੋ। ਇਹ ਕੰਮ ਪੱਕੇ ਸਾਫ ਫਰਸ਼ ਜਾਂ ਤਰਪਾਲ ਉੱਪਰ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਬੀਜ ਦਿਓ।

ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ :

★ ਫਸਲ ਦੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

★ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਦ (3 ਮਹੀਨੇ) ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤੋ।

★ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਵਾਲਾ ਲਿਫਾਫਾ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਠੰਢੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖੋ।

★ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਨਾਲ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਨਾ ਰੱਖੋ।

★ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਾਈ ਛੇਤੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

★ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਾਓ।

ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ : ਇਹ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਰੇਕ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ hodmb@pau.edu ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕਰਕੇ ਜਾਂ 0161-2401960 ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ 330 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਮੁਖੀ, ਮਾਈਕਰੋਬਾਇਓਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦਾਂ

ਫਸਲ	ਜੀਵਾਣੂੰ ਖਾਦ	ਮਾਤਰਾ/ ਏਕੜ	ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ	ਖਰਚਾ (ਰੁਪਏ/ ਏਕੜ)	ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (%)
ਪਿਆਜ਼	ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ	4 ਕਿਲੋ	ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਓ	280	2-3
ਆਲੂ	ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ	4 ਕਿਲੋ	ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਓ	280	4-5
ਹਲਦੀ	ਕੌਂਸੋਰਸ਼ੀਅਮ	4 ਕਿਲੋ	ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਓ	280	5-6
ਮਟਰ	ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ	250 ਗ੍ਰਾਮ	ਬੀਜ ਨੂੰ ਲਾਓ	30	8-10

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 13 ਦੀ

ਸੁਚੱਜੀ ਖਾਦ, ਸਪਰੇਅ ਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕਿਸਾਨ ਐਪ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਕੇ...

ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਾਦੇ ਵਿਆਹ ਸਾਦੇ ਭੋਗ, ਚੰਗੀ ਖੇਤੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਖੇਤੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਮੌਸਮ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਸਾਈਟਸ ਦੀ ਸਹੀ ਚੋਣ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਰਹਿਣ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਫਸਲ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਸਲ ਨੇ ਆਪ ਤੁਰ ਕੇ ਖੇਤੀ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਬਲਕਿ ਖੇਤੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਫਸਲ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਫਸਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਕੇ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵੱਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਇਕੱਲੇ ਮਾਹਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਬੰਧੀ ਸਹੀ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਗੱਲ ਨਰਮ ਫਸਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਖੁਦ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਆਪ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲਾ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਰੁੱਕ ਕੇ ਖੇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਮ ਖੇਤ ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋਂ ਕਿ ਸਿਹਤਮੰਦ ਝੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਾ ਵੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਪੇ ਲਾਜਵੰਤੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗੂੰ ਗੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕੀਟ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਪਾਉਂਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਾਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਫਾਰਮਾਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਸੰਚਾਰ/ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੱਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੇਤ 'ਚ ਸੱਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਫੋਟੋ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੇਕਰ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲੇ ਪੱਧਰੀ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੰਬਰ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਤੇ ਖੇਤੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ/ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਮਾਹਿਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਉ। ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਫੋਟੋ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰੋ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਜ਼ਰੀਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਸਾਈਟਸ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਤੇ ਸੌਖੀ ਤੇ ਸਹੀ ਸੁਨੇਹੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖਾਲੇ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਪਣਾ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਐਪ ਤੇ ਖੇਤੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਪੜ੍ਹਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਗੱਭ ਭਰਨ ਲਈ ਸਪਰੇਅ, ਵਧੇਰੇ ਸਪਰੇਆਂ ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬਰਾਦਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਸਪਰੇਅ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਦੇ ਦਵਾਈ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘੱਟਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ, ਨੋਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਬਾਸਮਤੀ ਤੇ ਬੈਨ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਏਸ ਖੇਤੀ ਪੀ ਏ ਯੂ ਕਿਸਾਨ ਐਪ ਅਤੇ ਸਾਉਣੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਕਿਤਾਬ ਆਦਿ ਸਭ ਲਿਟਰੇਚਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਈਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਹੋਰ ਖੇਤੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿੰਗਾਂ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵੱਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜੇ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਤੇ ਖੇਤ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ। ਏਨਾਂ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਫਸਲੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ,
ਫਲ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 99158-33793)

ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਵਿਚ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਾਲ ਗੁੱਦੇ ਵਾਲੇ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਬੀਟਾ-ਕੈਰੋਟੀਨ, ਫਿਨੋਲਸ ਫਲੇਵਾਨੋਲ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਫਾਈਟੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਵਿਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਜ਼ਿੰਕ ਅਤੇ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਵਰਗੇ ਖਣਿਜਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਅਤੇ ਫਾਈਬਰ ਦੀ ਵੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਫਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ; ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰੈੱਡ ਡਰੈਗਨ-1 ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਲ ਚਮਕਦਾਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਔਸਤਨ ਭਾਰ 325 ਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਔਸਤਨ 8.35 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਖੰਭਾ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਜਾਮਣੀ-ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਅਕਾਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬੀਜ ਖਿਲਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਈਟ ਡਰੈਗਨ-1 ਕਿਸਮ ਬਾਹਰੋਂ ਗੁਲਾਬੀ-ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਸਫੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਔਸਤਨ ਭਾਰ 285 ਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਔਸਤਨ 8.75 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਖੰਭਾ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਆਇਰਨ, ਜ਼ਿੰਕ ਅਤੇ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੇ ਫਲ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ

ਇਸ ਫਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗਤ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ-ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਲ ਬਾਰੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

1. ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਫਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬਾਕੀ ਫਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਕਦਮ ਇਸ ਫਲ ਹੇਠ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਬਾ ਨਾ ਲਿਆਉ। ਇਸ ਹੇਠ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਣ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਬਾਗਬਾਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਲਵੋ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਪਾਲੀਥੀਨ ਦੇ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਬੂਟੇ ਨੀਮਾਟੋਡ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨਾ ਲਗਾਓ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕਲਮਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਬੂਟੇ ਆਮ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਸਸਤੇ ਵੀ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਨੀਮਾਟੋਡ ਆਦਿ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿਤ ਹੋਣਗੇ।

3. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਫਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਰਮਿਆਨੀ, ਚੰਗੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਮਿੱਟੀ ਡ੍ਰੈਗਨਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੇਤਲੀ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਡ੍ਰੈਗਨਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ।

4. ਇਹ ਫਲ ਸਖਤ ਮੌਸਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਈ-ਜੂਨ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਤੇ ਪਿਲੱਤਣ ਫਿਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਿਰਿਆਂ ਤੇ ਸਾੜਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੁਕਸਾਨੀਆਂ ਜਾਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਦਰ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਓਟ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਰੋ। ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੱਧ ਛਾਂਦਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉੱਚੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਹੰਜਣਾ, ਮੱਕੀ, ਜੰਤਰ ਆਦਿ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਕੋਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

5. ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਦ ਦੇ ਪੌਦੇ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ-ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਖੰਭੇ ਗੱਡ ਕੇ ਉੱਚੇ ਬੈੱਡਾਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਮੀਂ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖੜੋਤ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਪੌਦੇ ਸਿੰਗਲ ਪੋਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ 10×10 ਫੁੱਟ ਜਾਂ 12×8 ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹੈ। ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਭਿਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਸਾ ਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਣ। ਖੰਭਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬੂਟੇ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੇਕ ਖੰਭੇ ਦੁਆਲੇ 15-20 ਕਿਲੋ ਗਲੀ-ਸੜੀ ਰੂੜੀ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਪਾਓ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਟਰੈਲਿਸ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਪੂਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਸਕੇ।

6. ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਭਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬੂਟੇ ਵੱਧ ਕੇ ਉੱਪਰਲੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨਿਕਲ ਆਉਣ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਫੁਟਾਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਰਹੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੈਲਿਸ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਵੀ ਤਾਰਾਂ, ਬਾਂਸ ਦੀ ਸੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਫਾਕੜਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ।

7. ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਲ ਲਈ ਗੋਬਰ ਦੀ ਸਲੱਰੀ ਅਤੇ ਰੂੜੀ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਧ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ। ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਰਤੋਂ।

8. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਫਸਲ ਕੈਕਟਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਜੂਨ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੂਟੇ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਦੌਰਾਨ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਨਮੀਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ। ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਗਬਾਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵੋ।

ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਵੀ ਛਮਛਮ ਬਾਰਿਸ਼ ਲਈ ਰਹੋ ਤਿਆਰ

ਅਗਸਤ 'ਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਵੀ ਛਮਛਮ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਗਸਤ 'ਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਲਗਭਗ 16 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ 'ਚ 253.9 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ 2001 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਸਤ 'ਚ ਦੂਸਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੈ।

ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਦੇ ਕਈ ਭਾਗਾਂ, ਉੱਤਰੀ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਉੱਤਰੀ-ਪੂਰਬੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਵੀ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਂ ਹੈ।

ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਐੱਮ ਡੀ ਮ੍ਰਤਯੁੰਜਯ ਮਹਾਪਾਤਰ ਨੇ ਵਰਚੁਅਲ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਕਿਹਾ, ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਂ-ਹੱਦ 'ਚ ਲੰਬੀ ਸਮਾਂ-ਹੱਦ ਦੀ ਔਸਤ ਨਾਲ 109 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ 167.9 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉੱਤਰਾਖੰਡ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਿਸਕਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਹਰੇਕ ਹਫਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਣੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ 'ਚ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹਿਮਾਲੀਆ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜੀ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮਹਾਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਅਗਸਤ 'ਚ 287.1

ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 248.1 ਐੱਮ ਐੱਮ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹਾਲੇ ਤੱਕ 749 ਐੱਮ ਐੱਮ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ-ਹੱਦ 'ਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 701 ਐੱਮ ਐੱਮ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 10 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 22 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਆਮ ਵਰਗੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਉੱਤਰੀ, ਮੱਧ ਭਾਰਤ, ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਚ ਚੰਗੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਮ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਧਣ ਨਾਲ 23 ਤੋਂ 32 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਜਦ ਕਿ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਤਰਾਈ ਖੇਤਰਾਂ, ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਘੱਟ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਕੇਰਲ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਦਰਭ ਖੇਤਰ ਸਮੇਤ ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਵੀ ਘੱਟ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਾਲ ਅਗਸਤ 'ਚ ਮੌਨਸੂਨ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖੀ ਗਈ।

ਮੈਡੇਨ-ਜੂਲੀਅਨ ਆਸਿਲੇਸ਼ਨ (ਐੱਮ ਜੇ ਓ) ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ ਚੰਗੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਐੱਮ ਜੇ ਓ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਫਰੀਕਾ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਹੱਦ 30 ਤੋਂ 60 ਦਿਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਵੱਲੋਂ

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰ/ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਲਈ

ਚੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੂਟ

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦੇ

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ 500/- ਰੁਪਏ | ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ 750/- ਰੁਪਏ

ਇੱਕ/ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵਿਸ ਮੁਫ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

KHETI DUNIYAN
TID - 62763351

ਚੰਦੇ ਭਰਨ ਲਈ QR ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਫਰ
ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ
ਸਿਰਫ 100/-* ਰੁਪਏ

Excellence in Agri Info
KHETI DUNIYAN
An Exclusive Agri. Weekly

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਕੇ. ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ, ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕਿਟ, ਪਟਿਆਲਾ-147001

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ : ਮੋ. 90410-14575
Website : www.khetiduniyan.in
E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੇਲੇ

ਮੇਲੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੇਲੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਸਾਲ 'ਚ ਦੋ ਵਾਰ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੇਲਾ' ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 2006 'ਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਕਿੱਤਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੇ ਸੁਚਾਰੂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਵੈਟਰਨਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇਹ ਮੇਲਾ 13 ਅਤੇ 14 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ 'ਚ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸਾ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਚ ਗਾਵਾਂ ਪਾਲਣ, ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਭਰਪੂਰ ਉਤਪਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਜੇਤੂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਾਮਾਂ 'ਚ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ 'ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਉਤਪਾਦ ਬਣਾਈਏ, ਆਓ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਪਾਈਏ'।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉੱਤਮ ਪਸ਼ੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੱਝਾਂ, ਗਾਵਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਮੁਰਗੀਆਂ, ਬਟੇਰ, ਖਰਗੋਸ਼ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਮੇਲੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਨਸਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲੈਣ ਲਈ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਨਸਲ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਖੁਰਾਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ, ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਚੂਰਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਚਾਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਹੇ, ਥੁੱਕ, ਖੂਨ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਰਾਹੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਤੇ ਸਟੀਕ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਦਵਾਈ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੌਖੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਰਸਾਲੇ 'ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ' ਦਾ ਚੰਦਾ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਇੱਥੇ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਸਾਲਾ ਫਿਰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮੀਟ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਉਤਪਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਵੇਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਸੁਆਦ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਮੇਲੇ 'ਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂਅ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗ ਜਿਵੇਂ ਡੇਅਰੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ, ਮਿਲਕਫੈੱਡ, ਮਾਰਕਫੈੱਡ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਪਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

> "ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉੱਤਮ ਪਸ਼ੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੱਝਾਂ, ਗਾਵਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਮੁਰਗੀਆਂ, ਬਟੇਰ, ਖਰਗੋਸ਼ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਮੇਲੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।"

ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਫੀਡ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪਸ਼ੂ ਚਾਰੇ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਵਾਲੇ, ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦ ਇੱਥੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੇਲੇ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਵਰਗ ਦੇ ਮਰਦਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪੇਂਡੂ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸੁਆਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਘਰੇਲੂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੇਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੀਮਤ ਖਰਚ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ, ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੀਰੋ,
ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਸੰਚਾਰ
ਮੋ. 98159-09003

BEW

ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ਹਾਲ
ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

KSA

4 IN 1 COMBO
BEW ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ

- ਲੋਨ ਉਪਲੱਬਧ
- ਪਾਊਡਰ ਕੋਟਿੰਗ ਪੇਂਟ
- ਸਬਸਿਡੀ ਉਪਲੱਬਧ
- ਪੇਟੈਂਟ ਡਿਜਾਇਨ
- ਬੁਕਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ

TOLL FREE NUMBER
1800-120-004455

- KS AGROTECH PVT. LTD.
- BHAGWAN ENGINNERING WORKS
- KS POWERTECH PVT. LTD.
- KS AGRICULTURAL INDUSTRIES PVT. LTD.

Raikot Road, Malerkotla - 148023, Distt. Sangrur Punjab
M. : 92170-70755, 92170-71755
E-mail : sales@ksagrotech.org, Info@ksagrotech.org
www.ksagrotech.org, www.bewindia.co